

Kulttuurihistoria
NYT
2016

Turun yliopisto
University of Turku

SISÄLLYSLUETTELO

Pääkirjoitus	1
Kulttuurihistorian henkilökunta	2
Intellectual climate change - the rising tide	3–7
Opiskelua ensimmäisestä syksystä karonkkaan saakka	8–15
Kulttuurihistoria ja kritiikki vievät mukanaan	16–17
Opinnäytteet	18–19
Opintojen rakenne	20–21
Professorista akatemiaprofessoriksi	22–24
Harhaoppi- ja inkvisitiotutkija Reima	
Välimäki on vuoden humanistitohtori	25–28
Henkilökunnan palkinnot ja kunniamaininnat	29
Joulukoulu digitaalisesta historian tutkimuksesta	30–33
Tutkimusvaihdot ovat osa tutkijan työtä	34–36
Konferensseja, aineistonkeruuta ja opiskelijavaihtoja: oppiaineen ulkomaanmatkat	37–39
Kulttuurihistorian seura, ensimmäinen alan yhdistys Suomessa	40–43
Jatko-opiskelijaelämää: Verkostoitumista ja vertaistukea tohtorikoulutettaville	44–45
Kulttuurihistorian kirjoittaminen	46–47
Kirjat	48–50
Tutkimushankkeet	51–52
Tutkimuskeskukset	53–54
XXIV Litzen-luento	55
Syksyn 2017 tapahtumia	56–57

Pääkirjoitus

Marjo Kaartinen

Kun lehtemme löytää lukijansa, kesä on painavimmillaan. Sirkkalan lehtipuiden lehdet ovat tummaakin tummempia; ilmassa on raukeutta ja tuntuu, että kampuksen linnutkin odottelevat jotain.

Työhuoneet täyttyvät rusketuneista tutkijoista, kahvihuoneessa vaihdetaan kuulumisia, istutaan pitkiä päiviä suunnittelukokouksissa, viimeistellään artikkeleita ja kirjoja, löydetään uusia lähteitä ja valmistellaan kuumeisesti syksyn opetusta.

Uusien opiskelijoiden ryhmät valtaavat kampukset. Näissä päivissä on innokasta odotusta, jännitystäkin. Tulevan lukuvuoden haasteet ja tavoitteet ovat tänä vuonna aivan jokaiselle taas kerran aivan omansalaisensa.

Meillä kulttuurihistoriassa on tänä vuonna teemana tutkimus. Opiskelijoitamme usein kiinnostaa tutkiuus ammattina, se miten tutkimusta tehdään ja se, millaista muuta käyttöä tutkimustaidoilla voisi olla. Joitain vinkkejä näistä löytyy tämän lehtemme sivuilta, joilla esitellään paitsi tutkimustamme ja tutkijoita myös käynnissä olevia moninaisia tutkimushankkeitamme.

Elokuinen arki tuo oppiaineen henkilökuntaan muutoksia. Hannu Salmen toimiessa akatemiaprofessorina hänen professorin tehtäviään hoitamaan on kesän aikana valittu Marja Jalava. Yliopisto-opettaja Paavo Oi-

nonen on tutkimusvapaalla koko lukuvuoden, ja hänen tehtäviään hoitaa Meri Heinonen. Muissa tehtävissä toimivat entiseen tapaan yliopistonlehtori Maarit Leskelä-Kärki, lehtori Hanne Koivisto ja yliopisto-opettaja Sakari Ollitervo.

Minut puolestaan valittiin historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitoksen johtajaksi kaudelle 2017–2019. Jatkan oppiaineen esimiehenä, mutta valtavan laitoksen johtajan velvollisuudet ovat niin suuria, etten voi opettaa normaalimäärää. Tämän vuoksi oppiaineeseen on valittu niin kutsutulla laitosjohtajan kompensatorahalla yliopisto-opettajaksi Marika Räsänen.

Koko oppiaineen henkilökunnan puolesta haluan kiittää Lassi Ruutiaista tämän lehden hienosta toimintustyöstä. Samoin haluamme toivottaa kaikille kulttuurihistoriasta kiinnostuneille kiintoisaa, antoisaa ja mieleenpainuvaa lukuvuotta. Toivomme, että löydätte luennoillemme, seminaareihimme, tapahtumiimme ja kokouksiimme sankoin joukoin. Tervetuloa mukaan tekemään kulttuurihistoriaa!

Turussa 6.6.2017

Kulttuurihistorian henkilökuntaa kevätretkellä Uudessakaupungissa

Kuvassa vasemmalta ylhäältä alkaen: Reetta Sippola, Tapio Onnela, Hannu Salmi, Pekka Kolehmainen, Suvi Karila, Katriina Mäkinen, Miika Norro, Otto Latva, Jukka Sarjala, Juhana Saarelainen, Martin Cloonan, Annastiina Mäkilä, Kari Kallioniemi, Harri Kiiskinen, Marjo Kaartinen, Paavo Oinonen, Niina Siivikko, Niina Lehmusjärvi, Heli Rantala, Maarit Leskelä-Kärki.

UUSIKAUPUNKI 400

E21 24 40 N60 47 56

Intellectual climate change – the rising tide

Bruce Johnson

The subject of this critique is the absurdities that grow out of a university system that has elevated profit over pedagogy.

Nearly thirty years ago in Australia a White Paper produced by Education Minister John Dawkins led to what was called the Dawkins Revolution. In its wake there were forced mergers between universities and tertiary training colleges, the re-introduction of university fees, and a reduction in government funding to universities, which were then forced to chase income and to commercialise education. The revolution led to the absurd situation in which the value of a particular research project was assessed not by what it produced, but by how much it cost.

I illustrate with my own Faculty in the 1990s. A full-time staff member was appointed to give advice on all funding applications. Unfortunately, in practice, this officer's task was to raise the amount applied for. I am a researcher in the humanities. My most usual research tools are libraries, archives, interviews et cetera. Generally, I can produce a high level of research output for several thousand dollars each year. My first and second experiences with the advisor on grant ap-

plications were that her main function was to increase the amount requested. My application was for \$5,000. She said: "Oh you need more than that." By the time our discussion finished, I found that I was putting in an application for, as I recall, at least three times that amount. Somewhere along the line, common sense prevailed and the application failed.

In order to encourage staff to increase the amounts they requested, we were informed that, as an incentive, if we submitted an application for over a certain sum, and it failed, we would receive \$5,000 in 'consolation,' from the Faculty fund. I thought that the consolation is enough and began submitting requests for inflated sums. My applications inevitably failed, and I received the amount of funding I really needed, which enabled me to continue to be among the most productive researchers in terms of publications in the Faculty. I became the Faculty's most successful unsuccessful grant applicant.

I am not making this up. In fact, it was at this point that it really dawned on me that while as academics we had been hired to behave rationally, we were in fact required to endorse irrationality.

When I began my association with Finnish universities two decades ago, I realised just how degraded the Australian system had become. In around 2000, I participated in sympo-

sium in Turku about implementation of the Bologna process. I listened to the complex problems that the participants were addressing. In the lunch break I observed that this was such a difficult problem that I was moved to ask: "how might solving this problem affect the funding received by the faculty?" One of the professors looked at me with slightly surprised disdain and said: "This is not about money. It's about the sharing of knowledge."

I had enormous admiration for this intellectual spirit. And in fact that played some role in my decision to take early retirement from my Australian university.

The tide of accountancy driven education policy that began to submerge Anglophone universities thirty years ago has, alas, risen here in Finland also. This has been associated with economic recession. Just in the years 2006 to 2009, unemployment in Finland rose from 7.6% to 8.2%, while GDP went from 4.1% to minus 8.3%. But there are deeper currents at work too.

Pervasive consumerism

These data reflect and are associated with a basic shift towards the commodification of education. Education is no longer primarily a process that the student actively engages in, but a product that the student buys. And in Australia this has become literally so.

Recently in Sydney an investigation revealed the existence of a very successful million dollar business, set up by a young Asian woman, whose sole function was to sell essays to international students. This was the most alarming manifestation of a process that can be dated back to the Dawkins revolution: the student is no longer a producer of an educational outcome, but a consumer of an educational product.

I am interested in the larger forces driving that shift, and one place to begin is that word consumer. One of the first signs of the shift was what seemed to me to be the increasing sense of helplessness among Australian university students and an inability to produce schoolwork themselves.

The more immediate origins of consumerism arose from industrialisation which led to a growth in production that exceeded consumption. It became necessary to persuade people that they should consume more. We are beginning to see the material problems of this behaviour. But there is a cultural problem also: the reduction of our power to produce ourselves as meaningful individuals.

The title of my paper invokes an analogy with climate change. My argument is that the deterioration of the tertiary education system is not just the manifestation of a localised cluster of problems that can be solved simply by changing an education policy, in the same way that increasingly

widespread drought will not be solved by installing some irrigation systems. Climate change is pervasive, the cause of an immense range of problems that would otherwise seem unconnected. Likewise, problems in the university are in fact the expression of more pervasive problems that affect areas of life that would otherwise seem to have nothing to do with each other. This problem is consumerism.

We are led to think of ourselves as insatiable consumers. One of the pressures pushing us in this direction is advertising. I want to emphasise that modern advertising can only work by depriving us of any agency apart from that of the consumer. Billions of dollars are poured into devising the most ingenious ways of making us consume. This produces increased sophistication in consumer marketing, to which we are exposed daily, and often subliminally. Consider the supermarket, a primary site of insidious marketing manipulation: baby trolleys, product placement, impulse merchandize and so on.

Advertising as a tool for consumerism

Advertising is the primary instrument of consumerism. It has two objectives that also require the suppression of critical thinking: a) to create desire, with the promise that only a particular product will satisfy it, but b) to provide

a product which does not permanently satisfy that desire.

A further challenge for advertising is to reconcile mass society with the cult of individualism. It wants to make the product desired by as many people as possible. But at the same time, it can only persuade you to buy if in doing so you feel special.

This means that the whole purpose of advertising is to make all individuals dissatisfied with who they are and what they have. It systematically inculcates negative emotions: low self-esteem, unappeasable desire and envy. It is the task of advertising to persuade us that our lives are inadequate and that we desperately need things that we do not want.

So we must stuff more pre-processed commodities into ourselves. It is no accident that one of the greatest health problems in the US and Australia is obesity. But you must also become mentally obese – importing more information than you can ever use. Students carry this mental obesity into their study programs. We can access books, articles, websites, producing a growing file of documents that we have never read. We are inundated with more information than ever before, but we are deprived of the means to assimilate it.

When we want to start producing instead of consuming information, we have great trouble knowing how to proceed. We are indoctrinated

to consume culture, not produce it.

Even in our approach to leisure and recreation we are consumers of ready-made mechanisms. In Australia, in spite of the proliferation of recipes in life-style magazines, and the installation of expensive kitchens, less is cooked in the home every year. Who makes their own toys, their own decor and recreation anymore? Pre-fabricated special-purpose commodities encourage the idea that culture is something made for us, not by us.

Idea of pre-fabrication is central to the construction of the disempowered consumer. I call it the 'Sealed Unit' phenomenon: that is the product which is constructed in such a way that we cannot be part of its production.

This model of the passive, disempowered consumer is directly replicated materially in the education system. I suggest the example of the use of computers in the classroom. When I first began to experiment with computer use in the early 1980s, the technology was still so rudimentary that I did my own HTML coding. Within a few years, there were new software programmes available that saved me the trouble, yet at the same time, my control over the process was reduced. I no longer knew enough to get inside the 'sealed unit'.

The consumerist drive for instant gratification without agency has also compromised an essential skill re-

quired for an education: our attention spans, our abilities to make our own sustained critical engagement with public information. Teachers are now battling weapons of mass distraction, portable technologies that require no sustained attentiveness.

The dangers of this fragmented 'fast-food' model of consumption have even pervaded the political process. This has been evident in the rise of Donald Trump, and the inability of his followers to critically engage with his torrent of absurd and mutually contradictory twitter-like slogans.

'The New Useless'

The shift from agency to passive consumerism, and all its corollaries was a relatively slow one in Australia. But in Finland, it happened much more quickly; the shift from a rural to this modern economy was the work of barely a generation, visible enough to produce its own defined category of 'uusavuton', 'the new useless'. I first heard this term during the Finnish recession of the 1990s: it referred to people on low wages or unemployment benefits who would be able to survive, if only they knew of some ways of making everyday things, not just consuming them.

The saddest thing which we, the new useless, can no longer produce is outcomes. We have seen the rise of the 'victim society', a society

in which someone else has produced the things happening to us. Logic goes in the following way: "Something unpleasant is happening to me. Since I cannot produce anything, someone else must have done this. I as a consumer, am entitled to everything, and someone else will take the responsibility for producing it."

Our contemporary first world life style is based on a steep rise in the level of entitlement, engineered by advertising, which is telling us, "You are entitled to have everything, and our product will give it to you." This approaches the ultimate irony: the commodification of personal empowerment. Significantly, women are the main targets of 'empowerment commodities'. In the words of a critique by Jia Tolentino: "The 'empowerment' product is about pleasure, not power; it's - tailored to insecurity and desire." You don't work towards empowerment, you buy it as a readymade product.

The tide has not yet risen so high here in Finland as in Australia. I don't yet see here the same pressure to mindlessly consume more. I think rea-

sons to this relate to Finnish cultural and political history, the same reasons that produced what is regarded as the world's best education system.

But the signs are increasingly clear. And for us, those signs reflect a shift towards a changing understanding of education, from an organic self-empowering process to selling a commodity to a customer. If no-one else seemed to be aware of this, I could take satisfaction in the idea that it is just the complaint of a grumpy old man. But my anxieties are echoes of an increasingly loud and widespread lament. We are not just up against a particular government in a particular place, but the *mentalité* of an entire culture, the manifestation of a global intellectual climate change.

I believe that the society that forgets how to think critically cannot survive. But I don't know what we can do about this.

Longer version of this text has been previously published in the blog of Department of Cultural History. Writer is a visiting professor in the Department of Cultural History.

Opiskelua ensimmäisestä syksystä karonkkaan saakka

Lassi Ruutiainen

Turku on ainoa suomalainen kaupunki, jossa kulttuurihistoriaa voi opiskella pääaineena yliopistossa. Sirkkalan kasarmilla opintojaan suorittavat kaikki ensimmäisestä vuodesta rahoitettuun väitöstutkimukseen saakka.

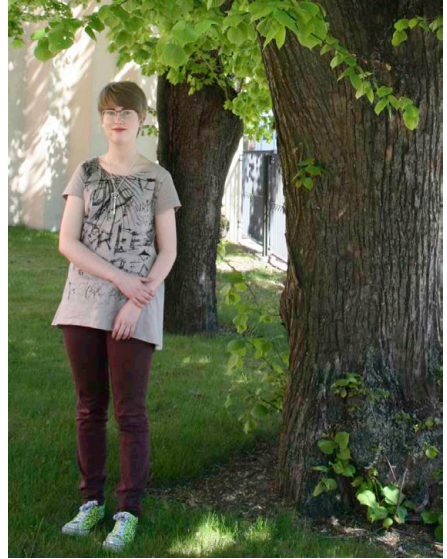
Ensimmäinen vuosi Turussa

Syksyllä 2016 Jenni Lukkarinen pakasi tavaransa ja muutti Liperistä Turkuun. Kuten monen muunkin, Turkuun Lukkarisen toi opiskelu, tällä kertaa kulttuurihistorian oppiaineessa.

Toisella yrityksellä Turun yliopistoon valituksi tullut 20-vuotias Lukkarinen haki myös Lapin ja Oulun yliopistoihin, mutta kun paikka Turussa varmistui, suunta kulki pohjoisen sijasta etelään. Turussa houkutteli kulttuurihistorian lisäksi mahdollisuus opiskella Itä-Aasian tutkimusta ja kiinan kieltä. Näiden opiskelu sivuaineena alkoi jo ensimmäisenä syksynä.

Lukkarisen mielessä kulttuurihistoria nousi esiin muiden historia-aineiden joukosta jo opiskelupaikkaa hakiessa. Viimeistään historian perusopintojen aikana päätös lukea nimenomaan kulttuurihistoriaa varmistui. ”Kulttuurihistorian tarjoamat opinnot olivat mielenkiintoisimpia historian opintoja ja perusopintojen kulttuurihistorian kurssi vahvisti halua opiskella juuri kulttuurihistorian puolella”, Lukkarinen sanoo.

Edes nykyisen opintojen käytännöllisyyttä korostavan koulutus-

politiikan aikana opiskelun itseisarvo ei näytä unohtuneen opiskelijoiden mielissä. Lukkarisen mukaan: ”kaikki sellainen opiskelu on hyödyllistä, mikä on itselle mielekästä. Sitä kannattaa opiskella ja tehdä, mikä itseään kiinnostaa.” Sisäisen motivaation lisäksi Lukkarisen opiskelussa on myös konkreettinen tavoite, historian- ja yhteiskuntaopinopettajan opinnot. Toinen mahdollinen uravaihtoehto on Aasian kulttuurihistorian tutkimus ja kiinan kielen opetus.

Kuten moni lukiosta yliopistoon historiaa lukemaan päässyt, myös Lukkarinen yllättyi opintojen sisällöstä. Tällä kertaa onneksi positiivisesti.

Tarkkojen yksityiskohtien ja ns. nip-pelitiedon opettelu onkin jäänyt taakse: ”Olen huomannut, että ei sinun tarvitse muistaa niitä vuosilukuja tai muita ja voit suuntautua juuri siihen, mikä itseäsi kiinnostaa.” Mahdollisuus tutkia ja kirjoittaa juuri itseään kiinnostavista teemoista onkin Lukkarisen mielestä paras yliopisto-opiskelun puoli. Lukujärjestyksestä on löytynyt esimerkiksi useita populaarikulttuurin historian kursseja, koska ala on kiinnostanut Lukkarista.

Polku kandidaatiksi

Heini Sorakivi

Olen Heini Sorakivi, 25-vuotias alun-perin tamperelainen sittemmin turkulaistunut kulttuurihistorian kolmannen vuoden pääaineopiskelija. Kulttuurihistoriaan päädyin muutama mutkan kautta, enkä ennen yliopistoon kirjautumistani edes tiennyt oppiaineen olemassaolosta. Lukiosta valmistuttuani opiskelin hetken kansainvälistä turismia, mutta huomasin kuitenkin nopeasti, ettei se kiinnostanut. Päätin lakata miettimästä tulevaisuuden työllistymisnäkymiä ja palkan suuruutta, ja sen sijaan aloin selvittämään, mikä minua todella kiinnostaa.

Historia ja arkeologia olivat kiinnostaneet pienestä saakka, mutta olin järkeillyt, ettei kummastakaan voi tehdä ammattia. Muutin kuitenkin mieleni ja päätin hakea opiskelemaan arkeologiaa. Toisella yrittämällä pääsin sisään Turun yliopistoon ja uskoin

löytäneeni omanalani. Aloitin samana syksynä historian sivuaineopinnot, joissa tutustuin kulttuurihistoriaan, jota jatkoin aineopintoihin. Hyvin nopeasti huomasin sivuaineopintojen sujuvan kuin itsestään samalla kuin pääaineopintojeni kurssit takkusivat. Viime syksynä, kun kandin kirjoittaminen tuli ajankohtaiseksi, tuntui tutkielman tekeminen kulttuurihistoriaan niin paljon luonnollisemmalta, että vaihdoin pääainetta.

Tunsin, ettei asioita, jotka itseäni kiinnostivat juurikaan voitu saada esiin arkeologian metodein. Eriytyisesti minua kiinnostavat sairaudet ja niiden saamat merkitykset kulttuurissa sekä marginaalissa elävien ihmisten historia. Näiden lisäksi minua kiinnostavat yksittäisen ihmisen kokemukset ja ääni historiassa esimerkiksi

kirjeissä. Yksittäisen ihmisen ajatukseen päästään harvoin kiinni arkeologisessa aineistossa.

Kirjoitin kandini Oriveden leprasairaalasta, joka toimi maamme viimeisenä leprasairaalana vuoteen 1953 asti. Tutkin kandissani leprahospitaalin ja suomalaisen yhteiskunnan suhteita ja sitä, miten leprasairaisiin suhtauduttiin. Lähdeaineistonani oli lehtiartikkeleita ja kirjeitä. Kiinnostuin aiheesta alunperin kreetalaisen leprasaaren, Spinalongan kautta, jossa olin käynyt muutamia vuosia sitten. Kandidurssilla aihe palasi mieleeni ja päätin ottaa selvää, millaista suomalaisten leprapotilaiden kohtelu on ollut. Aihe osoittautui hyvin mielenkiintoiseksi ja jouduin useampaan otteeseen rajaamaan sitä.

Ylivoimaisesti eniten aikaa meni aiheen pyörittelyyn ja rajaamiseen. Itse kirjoitusvaihe sujui melko helposti muutamaa välipaniikkia lukuun ottamatta. Vaikeimpia olivat hetket kun tuntui, ettei työ pysy kasassa ja vastaavasti hienoimpia ne hetket kun tunsin saaneensa ajatuksensa paperille oikeassa järjestyksessä.

Kandidurssista jäi hyvä mieli. Meillä oli tosi kiva ryhmä ja tapaamisissa sai sekä tukea että ohjausta. Oli myös mukava seurata muiden töiden etenemistä ja vaikka kaikilla oli oma työnsä, oli ainakin minulla vahva tunne siitä, että teemme töitä ryhmänä.

Koska jouduin karsimaan kandistani pois niin paljon kiinnos-

tavaa materiaalia ja mielenkiintoisia näkökulmia, gradun tekemistä olisi hedelmällistä jatkaa samasta aiheesta. Toisaalta aiheen vaihtaminenkin kuttaisi.

Opiskelen sivuaineenani arkeologian lisäksi taidehistoriaa ja museologiaa. Museologia on herättänyt vahvan kiinnostuksen museotyöhön ja tällä hetkellä toivon työllistyväni tulevaisuudessa museosalalle. Erityisesti museopedagogiikka kiinnostaa ja aikeissani onkin opiskella pedagogiikkaa osana maisteriopintoja.

Timanttikaivoksen työläinen — henkilökohtainen metodi

Anni Hella

”Ei jaksa, ei huvita!” saattaa kuulua opiskelijan suusta keskellä gradupuurtamista. Monen graduprosessi kestääkin kauan. Minullakin kesti pelkässä aiheenvalinnassa melkein vuosi. Ongelma liittyy harvoin siihen, että olisi valinnut tylsän aiheen, mutta silti vastaan tulee vaiheita, kun kirjoittaminen tai tutkiminen ei motivoi. Tämä voi johtua monista eri syistä: ylivoimaisen tuntuiset haasteet, työn tuntuminen turhalla, muut kiireet, kirjoittamisen vältteleminen ja niin edelleen. Miten voisi motivoitua, kun ei jaksa eikä huvita? Valitettavasti tähän ei ole olemassa mitään yleispätevää ohjetta tai neuvoa, vaan jokaisen tulee löytää itselleen sopiva keino, jolla nousta gradumatkan kuopista. Oma tapanikaan tuskin sopii monelle, mutta se voi inspiroida

ja kannustaa tutkimaan itseään ja löytämään omasta luonteestaan piirteitä, jotka auttavat graduprosessissa.

Disney-ihmisenä olen nähnyt lähes kaikki Disney-klassikot. Kuuntelin kerran Lumikista tuttua laulua, jossa kääpiöt ovat matkalla työpaikalleen timanttikaivokselle. Yhtäkkiä sanoja kuunnellessani havahtuin huvittuneena siihen, että minulla on jotain yhteistä kääpiöiden kanssa. Gradu-urakka oli minun kaivokseni ja mikä parasta, minäkin löysin aina joskus jalokiviä lukiessani lähteitä ja tehdessäni tutkimusta! Tämä ajatus kaikessa hupsuudessaan motivoi minua kaivamaan ja etsimään jalokiviä – ja niitähän löytyi! Se toki vaati paljon myös turhan tunteisen kallion hakkaamista tieltä pois.

Tämän jälkeen löytämäni kiinnostavat asiat lähteistä tai tutkimuskirjallisuudesta eivät olleet enää vain kirjoitusta, josta raapustin omat versioni muistiinpanoiksi, vaan ne olivat rubiineja, safiireja, smaragdeja ja topaaseja, jotka keräsin talteen. Koska rakastan Disney-elokuvien lisäksi myös värejä, aloin merkinnöissäni käyttää näiden jalokivien värejä. Rubiineista tuli punaisia merkintöjä ensimmäiseen käsittelylukuun, safiireista sinisiä toiseen ja smaragdeista vihreitä kolmanteen lukuun. Topaasit olivat puolestaan löytöjä, joiden sijoituspai-kasta en ollut vielä aivan varma. Näin minun työmaastani alkoi löytyä pelkkien kallionsirujen sijaan suuri määrä värikkäitä jalokiviä.

Toivon, että osaan myös väitöskirjaprojektissani jatkaa työtä timanttikaivoksella. Uusi kaivos vaikuttaa vielä valtavalta ja sokkeloiselta, mutta toisaalta sieltä voi löytyä vaikka millaisia jalokiviä – kenties ametisteja!

Kirjoittajan pro gradu käsitteli kirkkoisä Johannes Khrysostomoksen (349–407) käsitystä lasten kasvatuksesta.

Ajatuksia jatko-opintojen alusta

Susanna Lahtinen

Valmistuin maisteriksi kulttuurihistorian oppiaineesta keväällä 2012. Jo silloin ajatus väitöskirjasta kävi mielessä. Gradun teko oli ollut mukavaa, vaikka en ehtinyt keskittyä siihen niin paljon kuin olisin halunnut. Työ nieli ison osan ajasta ja halusin valmistua annettuun määräaikaan mennessä. Lähiomaisen sairastaminen ja kuolema vei myös voimia. Tutkiminen kuitenkin kiinnosti ja eräs aihe oli alkanut pyöriä ajatuksissa. Asiaa piti vielä kysyttellä

mielessä ja miettiä olisiko minusta väitöskirjatyöhön.

Valmistumisen jälkeen aloin kaivata opiskelua, olinhan aina opiskellut. Ennen yliopisto-opintojakin olin suorittanut ammattikorkeakoulututkinnon. Töiden ohessa suoritin erinäisiä opintoja sekä yhden ammatitutkinnon, mutta mietin koko ajan mielessäni olevaa tutkimusaihetta.

Olessani työttömänä keväällä 2016, minulla oli aikaa pohtia asioita ja tarttua härkää sarvista. Otin kesäkuun alussa yhteyttä professoriin, joka kehotti laatimaan tutkimussuunnitelman ja sovimme tapaavamme asian tiimoilta elokuun alussa. Tapaamisen jälkeen minulla oli jo kaksi innostunutta ohjaajaa tutkimukselleni ja pääsin etenemään hakuprosessissa.

Haku tohtorikoulutukseen ei ollut mikään läpihuutojuttu. Tutkimusaiheen lisäksi aineisto, metodit ja julkaisusuunnitelma piti olla mietittyinä. Tämä tuntui aluksi mahdottomalta. Miten voi tietää niin tarkasti, kun ei ole tutkimuksen tekoa kunnolla aloittanutkaan? Hakua varten piti toimittaa myös motivaatiokirje, jossa kertoi miksi haluaa tohtorikoulutukseen. Lopulta sain kuin sainkin vaaditut paperit kasaan ja hakemuksen lähetettyä.

Hakuajan umpeutumisesta päätöksen saamiseen meni yli kaksi kuukautta. Sanonta odottavan pitkästä ajasta pitää kyllä paikkansa. Opinto-oikeuspäätöstä odotellessa tunsin olevansa hieman hukassa. Ei oikein

osannut jatkaa tutkimuksen parissa, kun pelkäsi kielteistä päätöstä. Monessa yhteydessä selittelin, että olen hakenut jatko-opinto-oikeutta, mutta vielä ei ole tullut päätöstä. Monet jo vuosia sitten jatko-opintonsa aloittaneet muistelivat aikaa, jolloin ei tarvinnut anoa erikseen mitään, kunhan vaan aloitti jatko-opinnot ja teki väitöskirjan. Myönnän kuunnelleeni hieman kateellisena moisia kulta-aikoja. Kaikki eivät edes tuntuneet ymmärtävän, ettei nykyään väitöskirjaa voi vaan aloittaa, vaan jatko-opinto-oikeutta pitää anoa. Toisaalta koen hakuprosessin vaatavuudestaan huolimatta hyvänä, sillä siinä joutuu oikeasti puntaroimaan omaa kiinnostustaan ja valmiuttaan sitoutua tutkimustyöhön.

Opinto-oikeuspäätöstä odotellessa osallistuin seminaareihin ja muihin aktiviteetteihin. Kulttuurihistorian oppiaineessa otetaan uusi

opiskelija hyvin vastaan. Heti pääsee mukaan erilaisten tutkimusryhmien toimintaan ja osaksi porukkaa. Tutkimuksen teko, varsinkin omarahoitteisesti kotoa käsin, voi olla välillä aika yksinäistä puurtamista, joten uudet tuttavuudet ja tutkijayhteisön tuki ovat korvaamattoman arvokkaita.

Jatko-opintojen alkuvaihe on toisaalta hieman sekava, kun ei tiedä mitä kaikkea kuuluisi tai edes voisi tehdä. Mille kursseille osallistua ja mihin kokouksiin pitää tai saa mennä mukaan? Kysymällä moni asia kuitenkin selviää. Uusia jatko-opiskelijoita kehotan osallistumaan erilaisille kursseille, joista saa paljon apua moniin tutkimuksen tekoa helpottaviin asioihin, kuten viitteidenhallintaohjelmiin, apurahahakemusten tekoon ja opetuksen suunnitteluun.

Suurimpia haasteita on ollut tutkimussuunnitelman työstäminen apurahahakemuksia varten. Miten kirjoittaa aiheestaan kaikki oleellinen tiiviisti myyvällä ja vakuuttavalla tavalla? Ja toisin kuin graduaiheessa, jatko-opinnoissa tutkimussuunnitelma kulkee koko ajan mukana muokautuen eri hakuihin sopivaksi. Tutkimussuunnitelman kanssa on ikään kuin naimisissa koko tohtorikoulutuksen ajan. Välillä on tuntunut, että se on pikkulapsi, koko ajan huomiota vaativassa. Toisina hetkinä se tuntuu ihan ystävältä, jonka luokse on turvallista palata ja se auttaa työstämään omia ajatuksia. Onneksi jokaisessa vaihees-

sa saa hyviä ja konkreettisia neuvoja niin tutkimusryhmissä kuin ohjaajilta. Väitöskirjaprosessi, tutkijan työn epävarma arki ja ennalta-arvaamattomat rahoituskuviot eivät tunnu ihan niin mahdottomilta, kun on yhteisö, josta saa tukea ja inspiraatiota.

Kirjoittaja on kulttuurihistorian jatko-opiskelija, joka tutkii väitöskirjassaan moniaistisesti koettua yöllistä pimeyttä ja sille annettuja merkityksiä 1700-luvun ja 1800-luvun alkupuolen brittien matkakertomuksissa.

Avoimen kautta yliopistoon

Leena Halonen

Takanani on nyt ensimmäinen vuosi opiskelua kulttuurihistorian oppiaineessa. Olen syventynyt tieteelliseen ajatteluun, miettinyt eettisiä näkökulmia ja pohtinut, mitä tutkimuslähteeni kertovat minulle. Samat työkalut auttavat mieltiessäni, miten ensimmäinen opiskeluvuoteni yliopistossa sujui ja millaista reittiä pitkin pääsin opiskelijaksi Turun yliopistoon.

En ole tehnyt uuden vuoden lupauksia ennen vuotta 2013, jolloin lupasin itselleni aloittaa urheiluharrastuksen ja opiskelun aiheesta, joka ei liity omaan ammattiini. Muutama näpätys ja olin liittännyt itseni aikuisten alkeistenniskurssille sekä aloittanut

Turun Avoimen yliopiston kulttuurihistorian opinnot.

Tammikuun alkuviikot menivät ja minä vain ihmettelin hiljaisuutta avoimen puolelta. Soitto opintotoimistolle auttoi ja opintojen aloitusohjeet löytyivät roskapostien puolelta. Onnekseni kurssin opettaja Hanne Koivisto päästi minut vielä mukaan, vaikka muut opiskelijat olivat kaksi viikkoa edellä verkkokeskusteluissa ja tehtävissä. Kulttuurihistoria tarjoaa perus- ja aineopinnoista todella mainiot verkko-opinnot. Myöhemmin siirryin väylän kautta tutkinko-opiskelijaksi Turun yliopistoon.

Olin ajatellut, että yliopisto-opiskelu voisi olla minulle haasteellista. En ollut sittenkään varautunut kaikkiin tuntemuksiin, mitä vuosi toi tullessaan. Lähtökohtani yliopisto-opiskeluun poikkeaa hieman tavallisesta opintopolusta. Olen valmistunut aikoinani ammattikoulusta ja siirtynyt suoraan 19-vuotiaana

töihin rakennuksille. Hain kymmenen vuoden työelämän jälkeen töihin ammatilliseen oppilaitokseen. Opiskelin töiden ohella ja pätevyidin ammatilliseksi opettajaksi.

Suurin eroavaisuus avoimen opintojen ja yliopisto-opintojen välillä oli se, että nyt en voinutkaan toimia vain verkossa. Osallistuminen teemaryhmiin ja keskusteluihin olikin sitä mitä olin kaivannut, mutta toi omat haasteensa päivärytmiini. Onneksi sain suunnitella omat työaikani, joten pystyin osallistumaan pakollisiin opintoihin. Olisin halunnut ahmia enemmän opintoja, mutta päätoimisesti töitä tehdessä ei voi saada kaikkea. Raskaimmaksi ajaksi osoittautui huhtikuu, johon olin sijoittanut vuoden alussa muun muassa ruotsin opintoja, gradun lukuja ja kypsyysnäytteen teon. Päivätyössäni oli meneillään valmistuvien opiskelijoiden näyttötehtävien arviointitilaisuuksia, seuraavan vuoden lukujärjestyksien laadinta ryhmille ja opettajille sekä opiskelijan valmentaminen ammatillisiin suomenmestaruuskilpailuihin.

Uusi piirre omassa käyttäytymisessäni oli epäonnistumisten ja aikataulujen paukkumisien aiheuttama paniikki ja lamaantuminen. Jos jotakin pitäisi menneessä kääntää, niin nyt sanoisin nuorelle Leenalle, että olisi hyödyllistä opiskella myös niitä aihepiirejä, joihin ei ole palavaa intohimoa. Avoimessa yliopistossa opiskelin hakuun vaadittavat englannin kielen

taidot, mutta ruotsin osaamiseni on aivan onnetonta. Syksyllä asetin itselleni korkeat tavoitteet, jotka eivät toteutuneet. En pystynyt omaksumaan ruotsia niin nopeasti kuin halusin. Hyvän työkaverin sanoma ”ota järki käteen” auttoi lopulta sulattamaan tilanteen.

Kuten historian tutkimuksessa, myös ihmisten ymmärtämisessä tulee hahmottaa konteksti, jossa henkilö toimii. Lähtökohtani opintoihin on se mikä on, mutta kaikki on saatavuttavissa, jos vain toimin enkä jää murehtimaan. Ennen kaikkea en saa verrata omia taitojani muihin vaan etenen omaa mutkaista opintopolkua. Olen nauttinut valtavasti opiskelustani, vaikka uuden opiskelu on vaativa prosessi.

Opiskelu Avoimessa yliopistossa

Hanne Koivisto

Kulttuurihistoriaa voi opiskella avoimessa yliopistossa perus- ja aineopinnojen verran. Opetus tapahtuu joko ohjattuina verkko-opintoina tai yhteistyöopintojen järjestämällä kursseilla. Turussa avoimen yliopiston opiskelijat voivat osallistua myös kampuksella järjestettävillä kursseilla, jos ryhmissä on tilaa.

Suurin ero avoimen yliopiston verkko-opiskelun ja tavanomaisen kampus-opiskelun välillä on siinä, että verkko-opinnoissa opiskelijat työskentelevät pääsääntöisesti kotonaan. Verkkokurssit noudattavat viikkoai-

tauluja, mutta niiden tehtävät eivät ole kellonaikaan sidottuja. Näin ollen ne tarjoavat enemmän vapautta päivän ajankäytön suunnitteluun kuin perinteinen kampus-opiskelu.

Verkkokurssit rakennetaan siten, että niissä luetaan tekstejä, joiden pohjalta kirjoitetaan tehtäviä, kommentoidaan niitä yhdessä ja laaditaan usein lopuksi vielä essee. Myös kirjatentit suoritetaan omalta koneelta tai kirjoitetaan tenttikirjoista lukupäiväkirjoja omaan tahtiin. Verkko-opiskelussa kirjoitustaito harjaantuu nopeasti.

Verkko-opiskelu on joustavaa, mutta vaatii toisaalta kurinalaisuutta ja itsenäisyyttä. Se on yksinäisempää kuin perinteinen opiskelu, vaikka verkkokursseillakin muodostuu ryhmiä, joissa opiskelijat tutustuvat toisiinsa, kun suorittavat yhdessä kurssin toisensa jälkeen.

Avoimesta yliopistosta voi auaeta väylä yliopisto-opintoihin. Joka vuosi valitaan parhaiten menestyneitä jatkamaan tutkinto-opiskelijoina. Kulttuurihistorian kiintiö on 5 opiskelijaa vuodessa. Jos taustalla on jo korkeakoulututkinto, voi hakea suoraan maisteriopintoihin omassa kiintiössä. Näilläkin opiskelijoilla on usein pohjana avoimen yliopiston opintoja.

Avoimessa yliopistossa suoritettavat arvosanat kelpaavat sellaisenaan tutkintoon, mikä lyhentää jäljelle jäävää opintoaikaa.

Kulttuurihistoria ja kriitikki vievät mukanaan

Jenni Lumme

Olen Jenni Lumme, 24-vuotias Hämeenlinnasta kotoisin oleva viidennen vuoden kulttuurihistorian opiskelija. Kulttuurihistoria on kiinnostanut minua lapsesta lähtien. Vaikka olen aina pitänyt enemmän vanhoista ajoista kuin modernista historiasta, en kuitenkaan kandissani tai gradussani tutki niitä, vaan Anttilan 1960-luvun postimyyntikuvastojen naiskuva.

Päätös tulla opiskelemaan kulttuurihistoriaa Turkuun ei ollut mikään impulssipäätös, vaan lähes ainoa oikealta tuntuva valinta. Turku valikoitui sopivaksi kaupungiksi myös kokonsa puolesta. En saanut opiskelupaikkaa ensiyrityksellä, mutta kesällä 2013 onneksi täppäsi. Menneiden neljän vuoden aikana olen oppinut ajattelemaan historiaa ja sen tapahtumia erilaisista näkökulmista. Varsinkin mikrohistorialliset metodit kiinnostavat minua paljon.

Kiinnostuksen kohteisiini kuuluu kulttuurihistorian lisäksi taide ja taidehistoria. Taidehistoriaan olen myös yhdistänyt museologian, jonka avulla toivottavasti pääsen joskus unelma-ammattiini eli työskentelemään taidemuseossa. Lisäksi olen opiskellut kieliä, viimeisimpänä italiaa.

Minulle opiskelua ei kuitenkaan ole ilman ainejärjestöä. Kriitikki otti minut suojaavaan syliinsä jo fuksisyksynä, kun ujona tyttönä etsin ys-

täviä suuresta ja uudesta kaupungista. Kahden vuoden ajan pysyin vain aktiivisena tapahtumissa kävijänä, mutta kolmantena vuonna päädyin Kriitiikin toimistovastaavaksi. Ainejärjestötyö osoittautui raskaaksi, mutta myös palkitsevaksi.

Toimistovastaavuus ei kuitenkaan riittänyt, sillä koin, että minulla on enemmän annettavaa ainejärjestöllemme. Niinpä päätin ryhtyä Kriitiikin puheenjohtajaksi ja luotsata ainejärjestömme tulevien karikoiden läpi. Kriitikki on joka vuosi laajentanut toimintaansa ja tällä hetkellä meiltä löytyy tekemistä jokaiselle historianopiskelijalle, vapaa-aikaan ja opiskeluun liittyen. Syksyllä toimintaamme vaikuttaa eniten yhteistyö arkeologian opiskelijoiden kanssa. Kaiken mylerryksen keskellä toivon, että Kriitikki pysyy tulevaisuudessakin ainejärjestönä, joka on helposti lähestyttävä ja sympaattinen ja toivottaa uudet opiskelijat mukaan toimintaansa avoimin mielin.

Kritiikki ry

Kritiikki on Turun yliopiston vuonna 1958 perustettu historia-aineiden ainejärjestö. Yhdistyksen tärkeimmät tehtävät ovat alan opiskelijoiden etujen ajaminen yliopisto-organisaatiossa ja jäsenten integroiminen opiskelijaympäristöön erilaista vapaa-ajan toimintaa järjestämällä. Yhdistys julkaisee myös neljä kertaa vuodessa ilmestyvää Kritiikki-lehteä, joka on ilmestynyt vaihtelevilla nimillä vuodesta 1960 saakka. Kaikki Turun yliopiston historian opiskelijat ovat tervetulleita osallistumaan Kritiikin toimintaan.

Suomen Historian opiskelijain liitto (HOL)

HOL on kaikkien suomalaisten korkeakoulujen historian opiskelijoiden kattojärjestö, joka valvoo ja ajaa historian opiskelijoiden etua. Liittoon kuuluu 11 ainejärjestöä seitsemästä eri yliopistosta. Seuran toiminnan näkyvin osa on vuosittaiset kevät- ja syysseminaarit, jotka toimivat yhdyssiteenä eri yliopistojen opiskelijoiden välillä. Seminaarien teemat pyritään valitsemaan järjestäjäkaupungin erityisosaamisalueiden mukaan. Kaikki Kritiikin jäsenet ovat automaattisesti myös HOL:n jäseniä.

International Students of History Association (ISHA)

ISHA on vuonna 1990 perustettu eurooppalainen historian opiskelijoiden yhteistyöjärjestö, jonka jäsen myös Kritiikki on. Järjestön tavoitteena on edistää kansainvälistä historian opiskelijoiden yhteistyötä. Turun ISHA:n osasto järjestää säännöllisesti tapahtumia kaupungin opiskelijoille.

Kulttuurihistorian opinnäytteet 2016

Marjo Kaartinen

Kulttuurihistorian opinnäytevuosi oli inspiroiva ja varsin monimuotoinen. Gradu ja valmistui 21 ja väitöskirjoja kaksi.

Kahdessa väitöksessämme mentiin ainakin näennäisesti temaattisesti laidasta laitaan, vaikka vakavina pysyttiinkin (enimmäkseen), jos näin voi sanoa. Reima Välimäki tarkasteli 1300–1400-lukujen taitteessa vaikuttanutta inkvisiittori Petrus Zwickeriä ja kerettiläisyyden diskursseja väitöskirjassaan *The Awakener of Sleeping*

Men. Inquisitor Petrus Zwicker, the Waldenses, and the Retheologisation of Heresy in Late Medieval Germany.

Rami Mähkä puolestaan analysoi Monty Pythonin komediaa, jota leimaa vahva historiatietoisuus ja parodioiva suhtautuminen historian esittämisen konventioihin. Mähkän väitöskirja *Something Completely Historical: Monty Python, History and Comedy* tarkastettiin 17.9. järjestetyssä väitöstilaisuudessa.

Oli myös nautinto lukea moninaisia ja monenlaisia graduja. Historiaakin tehtiin, jos sanaleikki sallitaan.

Koskaan aiemmin ei ole kulttuurihistoriassa tarkastettu yhtenä

Kulttuurihistoriassa on tehty vuosien saatossa yli 600 pro gradua ja yli 50 väitöskirjaa. Ensimmäinen pro gradu ilmestyi vuonna 1979 ja väitöskirja 1988.

vuonna peräti kolmea kreikkalaiseen kulttuuripiiriin kohdistuvaa pro gradu -tutkielmaa! Juha Isotalo tarkasteli Herodotoksen ja Thukydiden historiankirjoituksen ideaalia ja sen toteutumista heidän teoksissaan, Karissa Kettu naisia Aristofaneen komedioissa ja Anni Hella kasvatuksen ideaaleja kirkkoisä Khrysostomoksen kirjoituksissa. Hienoa, että antiikin tutkimus ja muinaiskreikan harjoittaminen elää.

Kaksi graduistamme voisi luokitella soveltavan kulttuurihistorian piiriin kuuluviksi. Jaakko Louhivuoren gradu tarkasteli digitaalista kuratointia ja Paul Flanders tekijänoikeuskysymyksiä. Viime vuosina myös politiikan kulttuurihistoria on ollut graduntekijöiden suosiossa. Tästä esimerkkeinä voisi mainita kolme tutkielmaa, jotka valottivat eri näkökulmista niitä mahdollisuuksia, joita kulttuurihistoria voi tarjota poliittisen

kulttuurin tutkimukselle. Heikki Ketunen tarkasteli vuosien 1990–1991 turvapaikanhakijakeskustelua, Nina Koivisto puolestaan espanjalaisen naisasianaisen Matilde Huici Navazin toimintaa ja ajattelua sekä Petri Remander kahden suomalaisen kommunistin muistojen ja tosikommunismien olemuksen kiintoisaa vyyhtiä.

Lehtiaineiston merkitys kulttuurihistorian tutkimukselle nousi tänä vuonna erityisen selkeästi esiin pro graduissa, joista useat käyttivät päälähteaineistonaan sanoma- ja aikakauslehtiaineistoja, niin koti- kuin ulkomaisiakin. Etenkin digitoinnin tuomat mahdollisuudet ovat huikeat ja tarjoavat mahdollisuuksia esittää uudenlaisia kysymyksiä menneisyydelle.

Artikkeli on ilmestynyt aiemmin Kriittikki-lehden numerossa 2/2017.

Opintojen rakenne

Kulttuurihistorian opinnot rakentuvat kandidaatintutkintoon kuuluvista perus- ja aineopinnoista ja maisterintutkintoon kuuluvista syventävistä opinnoista. Kandidaatintutkinto on laajuudeltaan 180 opintopistettä, josta pääaineen opintoja on 25 op perusopintoja ja 45 op aineopintoja. Lisäksi tutkintoon kuuluu 110 op muita opintoja. Kulttuurihistorian pääaineopiskelijat voivat suorittaa joko kulttuurihistorian omat perusopinnot tai historian ja arkeologian yhteiset perusopinnot. Maisterintutkintoon kuuluu 80 op pääaineen syventäviä opintoja ja 40 op muita opintoja. Tohtorin tutkintoon kuuluu väitöskirjan lisäksi 60 op muita opintoja.

Historian ja arkeologian perusopinnot 25 op

- P1. Historian taito, 5 op
  - P1.1. Johdatus opintoihin ja opiskelutaitoihin, 0 op
- P2. Näkökulmia menneisyyteen, 20 op
  - P2.1. Avauksia arkeologiaan, 5 op
  - P2.2. Kulttuurihistorian aikakaudet, 5 op
  - P2.3. Suomen historian linjat ja murrokset, 5 op
  - P2.4. Yleisen historian keskeisiä kysymyksiä, 5 op

Kulttuurihistorian perusopinnot 25 op

- P1. Johdatus opintoihin ja opiskelutaitoihin, 0 op
- P2. Kulttuurihistorian aikakaudet, 5 op
- P3. Kulttuurihistorian metodologia ja historia, 5 op
- P4. Kulttuurihistoria ja menneisyyden läsnäolo, 5 op
- P5. Kulttuurihistorian tutkimusalat, 10 op

Kulttuurihistorian aineopinnot 45 op

- A1. Avaintekstejä kulttuurihistoriaan, 5 op
- A2. Kulttuurihistorian kirjoittaminen, 5 op
- A3. Kulttuurihistorian teemoja, 5–15 op
- A4. Kulttuurihistorian metodologia, 10 op
  - A4.1. Digitaaliset ihmistieteet, 5 op
  - A4.2. Tutkimusmenetelmät ja teoriat, 5 op
- A5 Kandidaattiseminaari ja -tutkielma, 10 op
- A6 Kulttuurin kentälle, 0–10 op
  - A6.1 Arkisto, museo, muisti 5 op
  - A6.2 Kulttuurituotanto ja talouden kulttuuri 5 op
  - A6.3. Työharjoittelu 5 op

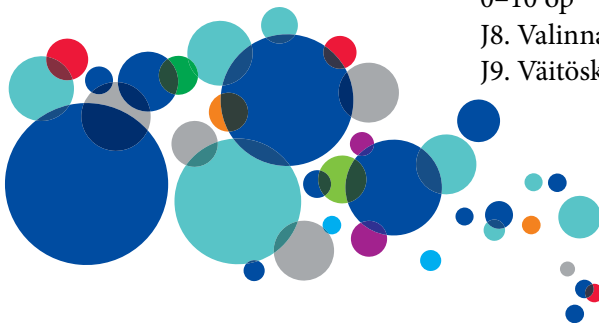
1. Risteävät maailmat – kulttuurien kohtaaminen
2. Lukeminen ja kirjoittaminen
3. Tunteet, aistit ja mielikuvitus
4. Käsin kosketeltava kulttuuri
5. Tiede ja teknologia
6. Populaari- ja mediakulttuuri
7. Taiteen kulttuurihistoria
8. Perhe, suku, kansakunta
9. Sukupuoli
10. Aate, ideologia, utopia
11. Katastrofi, trauma ja väkivalta
12. Ihmisen ja luonnon vuorovaikutus
13. Yhden aikakauden kulttuurihistoria

Kulttuurihistorian syventävät opinnot 80–120 op

- S1. Miten kulttuurihistoriaa tehdään 5 op
  - S1.1 Tutkimusverstas, 2 op
  - S1.2. Tutoriaalit, 3 op
- S2. Teemaryhmät, 10 op
- S3. Historia, teoria ja metodologia, 10–30 op
- S4. Maisteriseminaari, 10 op
- S5. Erikoistumisopintoja, 5–25 op
- S6. Pro gradu -tutkielma 40 op

Kulttuurihistorian jatko-opinnot 150–240 op

- J1. Perehdytys jatko-opintoihin, 1 op
- J2. Tutkimusetiikka ja hyvä tieteellinen käytäntö, 2 op
- J3. Tutkijaseminaari, 10–15 op
- J4. Teoreettis-metodologiset ja oppihistorian opinnot, 10–15 op
- J5. Tieteellinen kirjoittaminen ja esitelmät, 5–15 op
- J6. Opetustaidot, 0–10 op
- J7. Asiantuntijuus yhteiskunnassa, 0–10 op
- J8. Valinnaiset opinnot, 0–10 op
- J9. Väitöskirja, 180 op

Professorista akatemiprofessoriksi

Lassi Ruutiainen

Kulttuurihistorian pitkäaikainen esimies, professori Hannu Salmi siirtyi vuoden 2017 alussa viideksi vuodeksi akatemiprofessoriksi. Suomen akatemian rahoittama hanke *Viral Culture in Early Nineteenth-Century Europe* tutkii tekstien kierrätystä ja kulttuurin infektiivisyyttä 1800-luvun alun Euroopassa, aikana joka oli keskeinen modernin Euroopan synnylle.

Vuonna 1997 yleisestä historiasta kulttuurihistoriaan siirtynyt Salmi toimi professorina vuodesta 1999 saakka ja vuodesta 2006 eteenpäin oppiaineen esimiehenä. 2000-luvulla hän toimi myös historian laitoksen johtajana ja tiedekunnan varadekaanina.

Runsaat opetus- ja hallintovollisuudet vievät aina aikaa tutkimuksen tekemiseltä. Siksi akatemiprofessori, joka tarjoaa mahdollisuuden keskittyä käytännössä kokonaan oman tutkimuksen tekemiseen ja tutkimushankkeiden vetämiseen seuraavan viiden vuoden ajan, on poikkeuksellinen tilanne. Vaikka akatemiprofessori on erinomainen mahdollisuus, Salmi kuitenkin toteaa, että opetuksen vähentäminen on myös surumielistä.

Harvinainen professuuri

Suomen Akatemia on Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnoima korkeatasoista tiedettä rahoittava organisaatio ja yksi Suomen suurimpia tutkimusrahoittajia. Akatemiprofessuurit ovat akatemian arvostetuimpia ja kilpailluimpia rahoitusmuotoja. Samassa syksyllä 2015 alkaneessa haussa Salmen lisäksi valittiin vain yksi toinen akatemiprofessori kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimuksen yksikköön, joka on yksi neljästä akatemian toimikunnasta. Rahoituksen saamisen vaikeus ja pitkä kesto antavat akatemiaprofessoreille omaa erikoisarvoaan.

”Akatemiprofessuuri on samaan aikaan sekä tunnustus että resurssi. Tämä ei ole palkinto, mutta kovan kilpailun takia paikan saaminen palkitsee ja on selvää, että tämän mahdollisuuden saaminen on hyvin harvinaista herkkua”, Salmi arvioi itse professuurinsa merkitystä.

Salmen akatemiprofessuuri on ensimmäinen tiedekunnassa yli 20 vuoteen, joten mitään onnistuneiden hakemusten mallia ei ollut olemassa haun alkaessa. Hakuprosessi alkoi syksyllä 2015 jätetyllä lyhyellä aiesuunnitelmalla, jonka arvioi kansainvälinen raati. Osa hakijoista valittiin toiselle kierrokselle, jota varten piti tehdä täydellinen tutkimussuunnitelma ja budjetti talvella 2016. Päätös hakemuksen hyväksymisestä tuli kesäkuussa 2016. Pitkä hakuprosessi

Hannu Salmi työhuoneessaan. Lattian kantavuuden vuoksi kirjajhyllyä ei saa lastata enää täydemmäksi.

ei kuitenkaan edennyt yksin: ”Tutkimusryhmäni kommentoi hakemusta ja ilman sitä tukea hakemus olisi ollut varmasti olennaisesti heikompi. Arvokasta palautetta sain koko työyhteisöltä.”

Akatemiaprofessori sisältää rahoitusta myös tutkimusryhmälle. Salmen viraalisuus-hankkeessa työskentelee vaihtelevasti noin 5 tutkijaa ja hankkeen tiimoilta tehdään myös yhteisjulkaisuja. Kaikissa Salmen tällä hetkellä vetämissä hankkeissa käytetään digitaalisia aineistojen analyysi- ja käsittelymenetelmiä, minkä vuoksi yhteistyötä ja yhteisiä julkaisuja syntyy myös IT-alan tutkijoiden kanssa.

Vaikka yhteisjulkaisut ja ryhmässä toimiminen yleistyvät, ei perin-

teisen, itsenäisesti tehdyn tutkimuksen tarve katoa. Salmi sanoo: ”Myös ihmistieteissä tarvitaan tulevaisuudessa aikaisempaa tutkimuksen mallia, jossa jokaisella on mahdollisuus tutkia omaa aihettaan. Varmasti tarvitaan myös entistä enemmän ryhmätyötä, koska monet ongelmat, joiden kanssa ihmiskunta nykyään painii, eivät ole minkään yksittäisen tieteen ratkaistavissa, vaan vaativat tieteenalojen välistä yhteistyötä ja tutkimusryhmiä. Myös ihmistieteissä voisi tehdä kokeellisempaa tutkimusta, yhteistä lähdetyöskentelyä ja tulosten käsitteilyä. Kaiken tutkimuksen ei kuitenkaan tarvitse olla ryhmässä tehtyä.”

Tutkimusrahoituksen ongelmat

Vaikka akatemiaprofessorin saaminen on hieno asia, ei se tarkoita, että systeemi joka vaatii jatkuvaa ulkopuolisen rahan hakemista tutkimuksen tekemiseksi, olisi järkevä. Koska opetushenkilökunnalla on hyvin niukasti aikaa tutkimuksen tekemiseen, tutkimus käytännössä rahoitetaan ulkopuolisella rahalla. Professorien ja dosenttien toimenkuvaan kuuluu myös laajempien, nuorempia tutkijoita työllistävien hankkeiden hakeminen.

”Omassa työssäni on pakkoa hakea rahoitusta, ei vain itselle, vaan myös muille tutkijoille. Yksiköiden uudistuminen riippuu pitkälti uusien hankkeiden synnyttämisestä. Ei ole kuitenkaan järkevää, että suuri osa yliopistojen resursseista menee hakeusten tekemiseen”, Salmi sanoo.

”Nuorten, vastaväitelleiden tutkijatohtoreiden asema on Suomessa erityisen huono. Jo edellistä hanketta tehdessä pitää hakea uutta. Tähän ei oikeastaan auta muu kuin rahoituksen ja tutkijatehtävien lisääminen”, Salmi jatkaa.

Rahoituksen saaminen on vaikeutunut 1990-luvulta eteenpäin kaikilla uratasoilla. Tähän vaikuttaa erityisesti se, että tutkijoiden ja tohtorikoulutettavien määrä on kasvanut merkittävästi viime vuosikymmeninä. Esimerkiksi väitöskirjoista vain yksi neljäsosa valmistuu palkkarahalla tohtorihjelmien kautta. Suurin osa jatko-opiskelijoista rahoittaa itse tutkimuksensa, käytännössä hakemalla apurahoja säätiöiltä. Tämän vuoksi muutokset säätiöiden rahoituksessa vaikuttavat välittömästi mahdollisuuksiin tehdä tutkimusta.

Vaikka runsas jatko-opiskelijoiden ja post doc -tutkijoiden määrä tuottaa omia ongelmiaan, se on myös vahvuus. ”Hyvä puoli on se, että pystymme tekemään asioita, kun on paljon aivonystyröitä pohtimassa. Jos vertaan tätä aikaan, jolloin olin itse väitöskirjantekijä 1990-luvun alussa, niin ei silloin saanut omalle työlle niin vahvaa tukea kuin tänä päivänä saisi”, Salmi huomauttaa.

Syksystä 2017 eteenpäin kulttuurihistorian toista professuuria hoitaa Marja Jalava.

Harhaoppi- ja inkvisitio- tutkija Reima Välimäki on vuoden humanistitohtori

Lassi Ruutiainen

8.10.2016 kulttuurihistoriasta tohtoriksi väitellyt Reima Välimäki valittiin kevään 2017 humanistipäivillä Turun yliopiston vuoden humanistitohtoriksi väitöskirjallaan *The Awakener of Sleeping Men. Inquisitor Petrus Zwicker, the Waldenses, and the Rethelologisation of Heresy in Late Medieval Germany*.

Tämänkertaisen humanistitohtorin valinnan tehnyt suomen kielen emeritaprofessori Kaisa Häkkinen summaa päätöksensä: ”Välimäen tutkimus on aivan muuta kuin tavanomainen väitöskirja. Se on mykistävän kypsä ja monikerroksinen analyysi saksankielisessä Euroopassa 1300-luvun lopulla toteutetuista harhaoppisten vainoista ja niiden taustalla vaikuttaneista tekijöistä.”

Väitöskirja käsittelee katolisen kirkon harhaoppisina pitämiään valdesilaisia vastaan kohdistamaa vainoa saksankielisessä Euroopassa aikavälillä 1380–1410. Tutkimus rakentuu aikakauden merkittävimmän kerettiinläisyyden inkvisiittorin, celestiini Petrus Zwickerin (k. 1404 jälkeen) ja hänen lähipiirinsä kirjallisen tuotannon ympärille. Käsitteily laajenee kehissä harhaoppisia vastaan kirjoitettujen polemiikkien ja inkvisitiomanuaali-

en tutkimuksesta näiden tekstien leviämiseen, popularisointiin sekä niiden rooliin lännen suuren skisman (1378–1417) aikaisissa uskonnollisissa kiistoissa. Valdesilaisuuden vaino tulee ymmärtää ennen kaikkea osana skisman aiheuttamaa kriisiä ja epävarmuutta: vainoamalla harhaoppisiksi tuomittua ryhmää kyettiin hyökkäämään myös muita radikaaleja reformaattoreita vastaan.

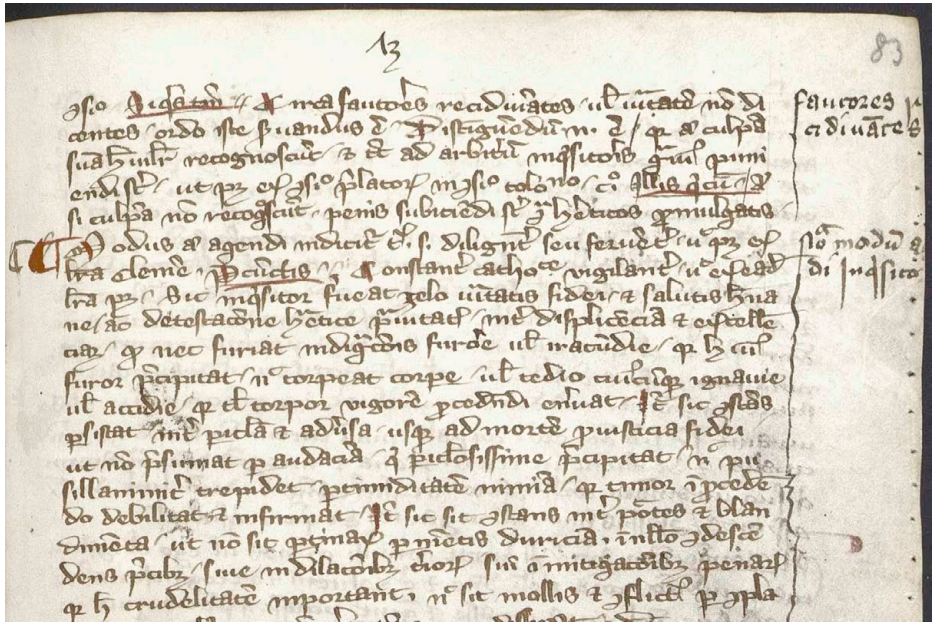
Kokonaisuutta Välimäki on kuvannut käsitteellä harhaoppisuuden uudelleenteologisoituminen (retheologisation of heresy), joka tarkoittaa opillisiin kysymyksiin keskittyvän poleemisen tyylin elpymistä 1300-luvun lopussa, inkvisiittoreiden kuulustelujen keskittymistä entistä enemmän maallikoiden henkilökohtaiseen uskoon sekä harhaoppien vastaisen polemiikin levittäytymistä maallikoiden yleiseen uskonopetukseen tarkoitettuihin tekstilajeihin.

Oppiaineen vaihdos

Välimäki valmistui maisteriksi yleisestä historiasta syksyllä 2011, mutta samana syksynä saamansa jatko-opinto-oikeuden hän haki kulttuurihistoriaan. Oppiaineen vaihdos johtui uusista tutkimuskysymyksistä. Vauhtiin tutkimuksen tekeminen pääsi kuitenkin vasta vuoden 2012 alussa, kun Välimäki sai kahden vuoden paikan sittemmin lopetetusta historiatieteiden valtakunnallisesta tohtoriohjelmasta.

Väitöskirja lähti esitarkastukseen noin neljä vuotta projektin aloittamisen jälkeen, loppuvuodesta 2015. Vaikka tämä vajaan viiden vuoden työrupeama tutkimuksen aloittamisesta väittelyyn on merkittävästi keskimääräistä väitöskirjatyötä nopeampi, Välimäki arvioi, että pitkän aikavälin suuntaus on selvästi kohti aiempaa nopeampaa väitöskirjan tekemistä ja tohtoriksi väittelyä. Hänen kohdallaan työn tekemistä nopeutti pitkät, yhteinäiset rahoitusjaksot, joiden ansiosta energian saattoi keskittää tutkimukseen, ei rahan hakemiseen tai muiden töiden tekemiseen.

Jälkikäteen tarkasteltuna Välimäen väitöskirjatyö näyttää edenneen harvinaisen sujuvasti: nopeasta ja helposti rahoitetusta etenemisestä palkittuun lopputyöhön. Lähtö tutkijan uralle ei silti ollut ilmeinen. Maisterin opintojensa aikana Välimäki teki myös kulttuurituottajan töitä Turun kaupungille ja yksi mahdollinen ura olisikin ollut samojen töiden parissa. Koska kirjoittaminen maistui ja väitöskirjan aihe oli jo olemassa gradun pohjalta, Välimäki päätti kuitenkin kokeilla väitöstutkimuksen tekemistä. Tutkijan työ veikin nopeasti mukanaan. Nyt Välimäki sanoo, että ura akateemisessa maailmassa ja oman tutkimuksen tekeminen ovat ihanteellisia tulevaisuuden töitä ja että tutkimuksen tekemiseen on syttynyt vahva palo. Päätös ”kokeilla” akateemista uraa ottikin heti otteeseensa.

Petrus Zwickerin käyttämän böömiläisen inkvisiittorin ohjekirjan sivu. Linz, Oberösterreichische Landesbibliothek, Cod. 177, f. 83r.

Minkään tutkimuksen tekeminen ei ole kuitenkaan koko ajan helppoa, ja tutkimuksessa tulee aina vastaan haastavia vaiheita. Joskus nämä ongelmat muuttavat kysymyksenasettelua ja pakottavat katsomaan asiaa uudesta näkökulmasta. Pahimmillaan käy niin, että joku toinen on ehtinyt ensin ja tutkimuskysymyksiin on jo vastattu. Välimäen kohdalla näytti hetken siltä, että tämä pahin pelko käy toteen, kun uusi hänen aiheitaan sivuava väitöstutkimus ilmestyi väitöskirjatyön ollessa jo pitkällä. Lopulta Välimäki sai kuitenkin huokaista helpotuksesta, sillä samankaltaisuuksista huolimatta tämä tutkimus käsitteli aihetta eri näkökulmasta, ja vaikutti vain vähän Välimäen työhön.

Poikkeuksellinen palkinto

Vuodesta 2000 saakka jaettu vuoden humanistitohtorin arvonimi osui Välimäen kohdalla jo neljättä kertaa kulttuurihistorian oppiaineeseen. Omasta ja lukuisista muista laadukkaista väitöskirjoista Välimäki antaa kunniaa myös oppiaineen henkilökunnalle ja tutkijakoulutukselle. Mietityt tutkijaseminaarit, sitoutuneet ohjaajat ja hyvien esitarkastajien etsimiseen käytetty aika ja vaiva nousevat kaikki esiin, kun Välimäki kuvaa jatko-opiskelijoiden ohjaamista. Lisäksi jo väitöskirjavaiheessa tutkijoiden tavoitteeksi asetetaan huomion saaminen myös kansainvälisessä, ei vain suomalaisessa tieteellisessä keskustelussa. Tämä

asettaa nuorille tutkijoille positiivisen haasteen tehdä mahdollisimman hyvää tutkimusta.

Ilman tutkimukseen ja tutkijoiden koulutukseen tehtyä pitkäjänteistä panostamista erinomaisten lopputulosten aikaansaaminen tuskin olisikaan mahdollista. Edes ulospäin usein yksinäiseltä ja hyvin itsenäiseltä näyttävä historian tutkijan työ ei lopulta tapahdu yksin, vaan yhteistyössä muiden kanssa.

Apurahahakemusten, artikkelien julkaisun ja hankkeiden valmistelun kanssa painivalle väitöskirjantekijälle palkinnot, jotka tulevat pyytämättä ja muiden aloitteesta ovat aina erikoislaatuisia. Saadakseen monitieteisen palkinnon, jonka saajan päättää vielä toisen alan asiantuntija, oman työn pitää kyetä puhuttelemaan laajempaa lukijakuntaa kuin vain oman erikoisalan tutkijoita, Välimäki toteaa. Tämä puhuttelevuus liittyy läheisesti laajempaan keskusteluun historian tutkimuksen roolista ja arvosta.

Tutkijan rooli

Ilman kykyä osallistua myös laajempaan yhteiskunnalliseen keskusteluun ja menneisyyskuvan rakentamiseen historioitsija ei täytä kuin osan velvollisuuksistaan. Välimäki korostaakin sitä, että historian tutkimuksen tarkoi-

tuksen on tuottaa ”navigointivälineitä” menneisyydessä liikkumiselle ja sen muistamiselle nykyajassa. Ilman ymmärrystä uskonnollisen vainon kehityksestä ja historiasta ei voi ymmärtää myöskään nykypäivän vainoa. Tutkijalla onkin aina kaksoisrooli osallistua sekä oman alansa tieteelliseen keskusteluun että toimia myös alan asiantuntijana laajemmassa keskustelussa.

Ilman tutkijoiden omaa itsearvostusta ei voi kuitenkaan olettaa, että myöskään julkisuudessa nähtäisiin historian ja yleisemmin humanistisen tutkimuksen arvo. Tässä mielessä tieteessä välttämätön itsereflektio ja oman työn säälimätön kritiikki voivat joskus kääntyä myös tarkoitustaan vastaan. Välimäki sanookin, että tutkimusta tehdessä mukana ollut kriittisyys kannattaa jättää hieman taka-alalle esiteltäessä tuloksia laajemmalle yleisölle. Erilaisissa ympäristöissä pitää olla kykenevä käyttämään myös erilaisia viestintäkeinoja.

Välimäki summaa keskustelun historian tutkimuksen arvosta toteamalla, että oleellisempaa kuin jatkuva keskustelu tutkimuksen arvosta ja roolista olisi historioitsijoiden osallistuminen julkiseen keskusteluun menneisyyden asioista ja tapahtumista. Juuri asiakeskusteluissa harkituilla ja tutkimukseen perustuvilla historiatavilla on eniten arvoa.

Henkilökunnan palkinnot ja kunniamaininnat

Lassi Ruutiainen

Teknologian kulttuurihistorian dosentti Petri Paju on saanut kaksi palkintoa yhdessä Wisconsinin yliopiston apulaisprofessori Thomas Haighin kanssa julkaisemastaan artikkelista ”IBM Rebuilds Europe: The Curious Case of the Transnational Typewriter”, joka ilmestyi *Enterprise and Society* -lehdessä vuonna 2016. Artikkelille myönnettiin Philip Scrantonin nimikkopalkinto parhaasta *Enterprise and Society* -lehdessä julkaistusta artikkelista ja Mira Wilkinsin nimikkopalkinto lehden parhaasta kansainvälisen ja vertailevan yrityshistorian artikkelista. Yhdysvaltalainen tiedeyhdistys The Business History Conference jakoi molemmat palkinnot.

Pajun ja Haighin artikkeli käsittelee teknologiayritys IBM:ää, joka rakensi laajan yhteistyöverkoston toisen maailmansodan jälkeisessä hajanaisessa Euroopassa. IBM:n toiminnan erikoisuus oli tuotannon ja laitteiden kokoamisen jakaminen useisiin Länsi-Euroopan maihin, myös Suomeen. Tämä tuotti yritykselle paitsi taloudellisia hyötyjä, myös reittejä läntisen Euroopan yhdentymiselle jo vuosikymmenen ennen vuoden 1957 Rooman

sopimusta. IBM:n toimintaa ohjasi kaupallisten motiivien lisäksi uhkaksi koettu kommunismin leviäminen, joka oli johtanut myös yrityksen omaisuuden menetyksiin rautaesiripun itäpuolella. Poliittisten ja taloudellisten syiden takia IBM panosti aktiivisesti läntisen Euroopan yhteiskuntien tukemiseen.

Turun yliopiston historia-aineiden ainejärjestö Kritiikki ry on valinnut kulttuurihistorian yliopisto-opettaja Sakari Ollitervon lukuvuoden 2016–2017 parhaaksi luennoitsijaksi. Valinta perustui kaikkien historia-aineiden opiskelijoiden äänestykseen.

Kulttuurihistoriassa jo vuosia opettanut Ollitervo pitää ensisijassa perus- ja aineopintojen kursseja, vetää toista oppiaineen kandiseminaaria ja järjestää mahdollisuuksien mukaan kursseja historian teoriasta ja filosoofiasta.

Vuoden 2017 alussa akatemiaprofessoriksi siirtynyt kulttuurihistorian professori Hannu Salmi kutsuttiin alkuvuodesta 2017 Suomen Tiedekatemiaan jäseneksi. Salmi on professori Keijo Virtasen jälkeen toinen tiedekatemiaan valittu kulttuurihistorioitsija. Arvostetun yleistieteellisen seuran tehtävänä on edistää tieteellistä tutkimusta ja toimia korkeatasoista tiedettä edustavien tutkijoiden yhdysseitienä.

Joulukoulu digitaalisesta historiantutkimuksesta

Heidi Hakkarainen

Käynnissä oleva digitaalinen murros luo menneisyyden tarkastelulle valtavasti uudenlaisia mahdollisuuksia. Digitalisaatio tuo jatkuvasti uusia aineistoja tutkijan saataville sekä luo uusia menetelmiä, näkökulmia ja yhteistyötahoja, jotka uudistavat historiantutkimuksen rajoja.

Perjantaina 13.1.2017 järjestetyn kulttuurihistorian Joulukoulun aiheena oli digitaalinen historiantutkimus. Päivän aikana kuultiin muun muassa miten tietokonepohjaiset menetelmät voivat auttaa keskiaikaisten tekstien

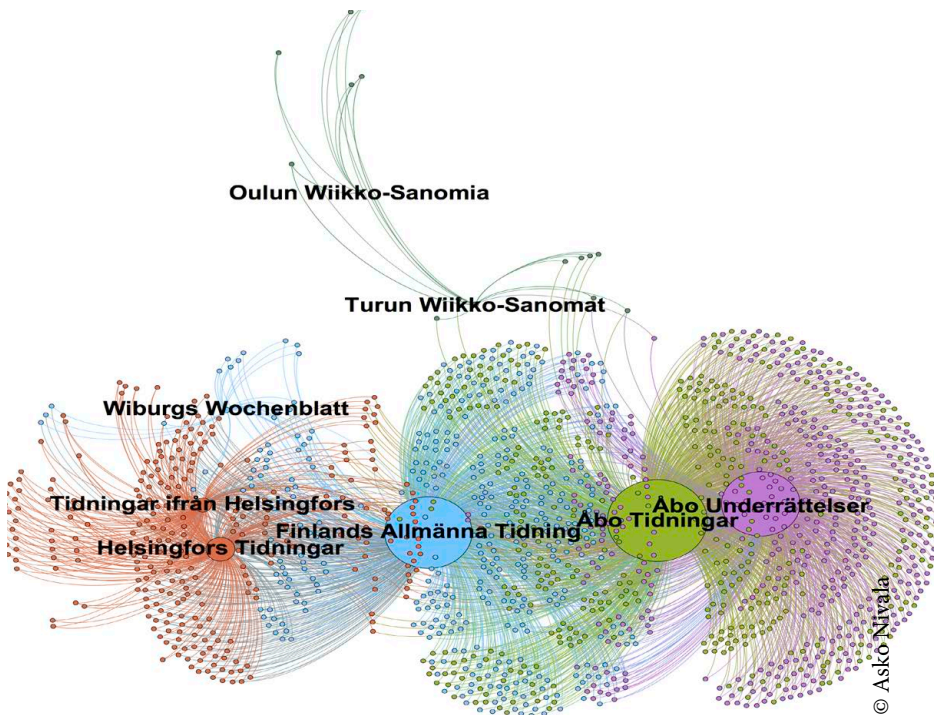
tekijäntunnistuksessa, 1800-luvun sanomalehdistöaineiston louhimisessa ja kylmän sodan aikaisen tiedustelun verkostoanalyysissä.

Kulttuurihistorian oppiaine on mukana kahdessa Suomen Akatemian Digitaaliset ihmistieteet (DIGIHUM) -ohjelman hankkeessa vuosina 2016–2019. Professori Marjo Kaartisen johtama PROPREAM – *Profiling Premodern Authors* -hanke toimii yhteistyössä Turun yliopiston IT-laitoksen kanssa, ja akatemiaprofessori Hannu Salmen johtama COMHIS – *Computational History and the Transformation of Public Discourse in Finland, 1640–1910* on laaja konsortio, jossa ovat kulttuurihistorian lisäksi mukana Helsingin yliopiston humanistinen tiedekunta, Suomen

COMHIS-hankkeen johtaja Hannu Salmi luennoimassa Joulukoulussa.

© Askö Nivala

Askö Nivalan laatima visualisointi tekstien kierrätyksestä suomalaisessa sanomalehdistössä 1825–1830.

Kansalliskirjasto sekä Turun yliopiston IT-laitos.

Kulttuurihistorian digitaaliset hankkeet

Joulukoulussa tohtori Reima Välimäki esitteli keskiajan tekstien tekijätunnistukseen keskittyvää PROPREAM-hanketta. Antiikin ja keskiajan käsikirjoitusten ajoittaminen ja tekijöiden identifioiminen on yksi keskeinen tutkimuksellinen haaste, johon digitaaliset menetelmät tuovat uudenlaisia ratkaisumahdollisuuksia. Vuosisatoja vanhoihin latinankielisiin käsikirjoituksiin sovelletaan tätä nykyä samaa

digitaalista analyysimenetelmää, jota käytetään nykyaikaisessa rikostekniikassa tutkinnassa. Tietokoneperusteisen tekijätunnistuksen avulla on mahdollista profiloida entistä tarkemmin tekstin kirjoittaja vertaamalla sitä laajaan verrokkiaineistoon niin että koneellisesti analysoidaan käytettyjä sanoja ja tyylillisiä keinoja. Näin saadaan myös lisää tietoa siitä, missä ajassa ja paikassa tekstit ovat syntyneet ja miten ne verkostoituvat ja keskustelevat toistensa kanssa.

Tutkijat Heli Rantala ja Askö Nivala esittelivät COMHIS-hanketta, joka tarkastelee suomalaisen kirjallisen julkisuuden rakentumista

1640-luvulta 1910-luvulle. Turun kulttuurihistoriassa suoritettavan osahankkeen aineistona on Suomen Kansalliskirjaston Historiallinen sanomalehtikirjasto. Hankkeessa tutkitaan tekstilouhinnan keinoin tekstien leviämistä ja uudelleenkäyttöä yli kielirajojen suurten poliittisten ja kulttuuristen murrosten aikana aina Ruotsin vallan ajasta autonomian aikakauteen. Kulttuurihistorian tutkijat kehittävät yhdessä Turun yliopiston IT-laitoksen kanssa uusia työkaluja tekstintunnistuksen, tekstilouhinnan ja tekstien uudelleenkäytön tutkimukseen. Koska Suomessa lehdistö on ollut kaksikielistä ja uutiset levisivät yli kielirajojen suomeksi ja ruotsiksi, tekee COMHIS uraauurtavaa kehitystyötä monikielisen aineiston tutkimiseksi digitaalisten työkalujen avulla.

Joulukoulun muut esitelmät

Viime vuosina digitoitujen historiallisten dokumenttien ja lähdeaineistojen määrä on kasvanut valtavasti. Väitöskirjatutkijat Otto Latva ja Noora Kallioniemi esittelivät jo olemassa olevia tietokantoja, joita historiantutkijat voivat hyödyntää tutkimuksessa. Suuret digitoitut aineistot tuottavat metodisia ja teoreettisia haasteita perinteiselle historiantutkimukselle. Siinä missä yksittäisen tutkijan on mahdotonta käydä läpi valtavaa aineistomassaa, digitaaliset työkalut soveltuvat suurten aineistojen hallintaan ja analyysiin.

Lähiluvun (close reading) sijaan tietokonepohjaiset menetelmät perustuvat suurten aineistojen määrälliseen eli kvantitatiiviseen analyysiin ja etälukuun (distant reading). Joulukoulussa käsiteltäviä menetelmiä ovat esimerkiksi tekstilouhinta (Text Mining) ja tekstien uudelleenkäytön tutkimus (Text Reuse Detection), nimentunnistus (Named Entity Recognition, NER) ja verkostoanalyysi (Network Analysis).

Päivän aikana keskusteltiin laajasti digitaalisen historiantutkimuksen haasteista. Suuret aineistomassat ja tekniset puutteet kuten tekstintunnistuksen eli OCR:n (Optical Character Recognition) vaihteleva taso asettavat tutkijoille omat ongelmansa käytännön työssä. Lisäksi uudenlaiset työskentelytavat luovat teoreettisia ja metodologisia haasteita perinteiselle historiantutkimukselle. Tutkija Harri Kiiskinen korosti sitä, miten historiantutkijan on paitsi tunnettava käyttämänsä informaatiotieteen menetelmät ja työkalut, myös kyettävä tekemään tutkimusprosessinsa läpinäkyväksi. Kiiskisen oma väitöskirja on hyvä esimerkki siitä, miten olemassa olevia tietokantoja voidaan hyödyntää kulttuurihistoriallisten tutkimusongelmien ratkaisemiseen ja miten datasta, algoritmeista ja klustereista päästään käsiksi menneisyyden käytänteisiin, käsitteisiin ja merkityksiin.

Turun yliopiston Filosofian, poliittisen historian ja valtio-opin lai-

toksella sekä Åbo Akademin Saksan kielen ja kirjallisuuden oppiaineessa työskentelevä dosentti Kimmo Elo esitteli kiinnostavan ja havainnollisen esimerkin siitä, miten tietokonepohjainen verkostanalyysi paljastaa eri toimijoiden välisiä piileviä suhteita ja merkityksiä DDR:n tiedusteluraportteissa 1970- ja 80-luvuilla. Elo on myös toimittanut Turun Historiallisen Yhdistyksen julkaiseman kirjan *Digitaalinen humanismi ja historiatieteet* (2016), joka on tuore katsaus digitaalisiin ilmiöihin, työskentelytapoihin ja tutkimusmenetelmiin historian tutkimuksen saralla.

Digitalisaatio on globaali ilmiö, mutta sitä on toteutettu pääosin kansallisella tasolla eri instituutioissa ja muistiorganisaatioissa. Seuraavana tavoitteena on yhdistää olemassa olevia aineistoja yhä useamman tutkijan saataville. Akatemiaprofessori Hannu Salmi esitteli alkamassa olevaa hanketta, joka tuo yhteen eri mantereilla olevia kokoelmia, tutkijoita ja asiantuntemusta Yhdysvalloista ja Australiasta saakka. Oceanic Exchanges -hanke tutkii tekstuaalisia ja visuaalisia

samankaltaisuuksia globaalilla tasolla tarkastelemalla tekstien vaellusta valtamerten taakse yli kieli- ja kansallisuusrajojen. Globaalit aineistot ja tutkimusmenetelmät mahdollistavat myös uuden mittakaavan tutkimusongelmat kulttuurihistorialliselle tutkimukselle.

Digitaalisen historian tutkimuksen nykytilaa, historiaa ja tulevaisuutta pohdittiin päivän viimeisissä puheenvuoroissa. Dosentti Petri Pajun puheenvuorossa nousivat esiin digitaalisen historian tutkimuksen pitkäaikaiset verkostot ja yhteistyö eri yliopistojen välillä. Tätä digitaalisen historian tutkimuksen verkostoa kartoittaa Koneen Säätiön rahoittama hanke *Towards Roadmap for Digital History in Finland: Mapping the Past, Present & Future Developments of Digital Historical Scholarship*, joka jatkuu edelleen vuoden 2017 aikana.

Teksti on julkaistu aiemmin Kulttuurihistoria NYT -blogissa. Artikkelin kirjoittaja väitteli kesällä 2017 wieniläisestä huumorikulttuurista 1800-luvun lopulla.

Tutkimusvaihdot ovat osa tutkijan työtä

Lassi Ruutiainen

Tärkeä osa tutkijan työtä on yhteistyö muiden yliopistojen ja tutkimusorganisaatioiden kanssa. Osa tästä yhteistyöstä tapahtuu kansainvälisissä tutkijavaihto-ohjelmissa, joiden kautta eri vaiheissa urallaan olevat tutkijat voivat vieraillla ja opettaa uusissa yliopistoissa. Myös kulttuurihistorian oppiaineen henkilökunta on osallistunut aktiivisesti erilaisten vaihtoprojektien toimintaan, sekä kiertämällä itse että ottamalla vastaan tutkijoita muualta.

Yksi kansainvälisesti suurimpia tutkijavaihtoja järjestävä taho on Yhdysvaltalainen, jo vuonna 1945 perustettu Fulbright Program, joka järjestää tutkijavaihtoja Pohjois-Amerikkaan ja Pohjois-Amerikasta muualle. Suomalainen Fulbrightin ohjelma, Fulbright Finland on toiminut jo vuosikymmeniä. Erityisesti Euroopan sisällä on myös muita suuria vaihto-ohjelmia.

Turkulainen kulttuurihistorian post doc -tutkija Kimi Kärki aloitti oman puolivuotisen Fulbright-vaihtonsa tammikuussa 2017, mutta vaihtoon lähtöä edelsi yli vuoden kestänyt hakuprosessi. Kärjen vaihtopaikka on Case Western Reserve Universityn populaarimusiikin tutkimuskeskuksessa Clevelandissa Ohiossa.

Kärki haki rahoitusta vaihdolle syksyllä 2015. Jo hakemusta tehdessä käytännössä kaikki vaihtojen ja -paikan suunnitelmat tulee olla valmiina. ”Fulbright Finland tarvitsee oikeastaan kaikki Fulbright-kauden tiedot etukäteen, mukaan lukien vastaanottavan tahon puoltokirjeen, realistisen budjetin, tutkimussuunnitelman, tiedot/arviot osarahoituksista ja mahdollisesta Cost Share -yhteistyöstä lähettävän yliopiston kanssa. Kaikki nämä asiat täytyy tietenkin neuvotella kuntoon ajoissa”, Kärki kirjoittaa Yhdysvalloista. Hakemuksen jättämisen jälkeen odotti vielä haastattelu Helsingissä ennen hakemuksen lopullista hyväksymistä alkuvuodesta 2016. Tämän jälkeen edessä oli vielä viisumin hakeminen Yhdysvaltoihin, mikä sisälsi myös henkilökohtaisen haastattelun.

Rahoitukseen ja maassaoloon liittyvän byrokratian lisäksi pitkät vaihtojaksot vaativat myös käytännön järjestelyjä, kuten asunnon etsimistä. Kärki toteaa: ”Vastaanottava yliopisto harvoin järjestää asumista millään tavalla, mutta työhuone ja muut peruspalvelut, kuten kirjastoihin ja arkistoihin pääsy kuuluvat asiaan.”

Mikä sitten ajaa tutkijan käymään lävitse näin monimutkaisen hakuprosessin ja usein, kuten Kärjenkin tapauksessa, jättämään perheensä kotiin odottamaan? Yksi merkittävä tekijä on mahdollisuus keskittyä tutkimukseen uudessa ympäristössä. ”Tut-

Kimi Kärki Second Harvest Heartland -järjestön hyväntekeväisyystyössä.

© Kimi Kärki

kimuksen tekemisen kannalta matkat tarjoavat tietenkin pääsyn niin erilaisiin resursseihin – kirjastot, arkistot, kontaktit loistaviin tutkijoihin – kuin mahdollisuuden toimia uudenaikaisessa akateemisessa ympäristössä. Kansainvälinen liikkuvuus on kullanarvoista tutkijanuralla, koska se antaa kokemuksen erilaisista yliopistokulttuureista ja mahdollistaa osaltaan verkottumisen loistaviin tutkijoihin ja arkistoihin”, Kärki kertoo.

Kärjen tapauksessa Yhdysvalloissa houkutteli erityisesti erinomaiset kirjastot ja arkistot, kuten Bowling Green State Universityn Browne Popular Culture Library ja Rock and Roll Hall of Fame Library and Archi-

ve, jossa hän työskentelee muutamana päivänä viikossa. Kärki tutki transhumanismin eli ihmisten fysiologiseen ja intellektuaaliseen kehittämiseen tieteellisin keinoin pyrkivän liikkeen vaikutusta populaarikulttuuriin. Monet merkittävät transhumanismiin vaikuttaneet henkilöt asuvat ja työskentelevät Yhdysvalloissa, mikä toi lisämotii-
vin Kärjen Yhdysvaltain matkalle.

Myös Turussa vuodesta 1997 saakka vierailnut australialainen University of New South Walesin englantilaisen kirjallisuuden professorina työskennellyt Bruce Johnson näkee tutkijavaihtojen hyödyt: ”Suomessa oli sellaisia musiikin ja kulttuurihistorian tutkimusmahdollisuuksia, joita en

muualta löytänyt. Turussa erityistä oli yksi maailman ensimmäisiä kulttuurihistorian oppiaineita, joka näki alansa hyvin laajasti.” Johnson korostaa myös sitä, että tutkijavaihtojen avulla pystyy rakentamaan henkilökohtaisia tutkijaverkostoja. Jos vaihto-ohjelmat eivät kehitä molempien osapuolten ajattelua, on niiden tarkoitus kyseenalainen.

2005–2009 Turussa asunut ja edelleen vuosittain vieraileva Johnson on vaikuttanut konkreettisesti kulttuurihistorian opetukseen ja tutkimukseen, esimerkiksi osallistumalla kansainvälisen populaarikulttuurin instituutin (IIPC) perustamiseen vuonna 2006.

Vaikka tutkijavaihtojen ensisijaiset tavoitteet liittyvät tutkimuksen tekemiseen ja opettamiseen, on matkoilla muitakin tarkoituksia. Kärki korostaa myös sitä, että Fulbright-ohjelma on eräänlaista kulttuuridiplomatia: ”Haastatteluissa varmistetaan että matkaan lähetetään suhteellisen täysipäisiä ja sanavalmiita tutkijoita, joiden täytyy osata kertoa maastaan ja tutkimustyöstään yleistajuisesti ja muutenkin kyetä toimimaan esimerkiksi sosiaalisissa tilanteissa.” Kärki kertookin vierailleensa kansainvälisestä tutkijavaihdosta kiinnostuneiden kodeissa ja yrityksissä ja osallistuneensa vapaaehtoistyöhön.

Eri vaihto-ohjelmien kautta tulee tutkijoita myös Turkuun. Fitchburg State Universityn professori Richard McElvain vierailee Fulbright-rahoituksella Turussa kevään 2018. McElvain on teatterin tutkija ja myös ammattinäyttelijä ja -ohjaaja.

Johnsonin lisäksi kulttuurihistorian oppiaineessa on viime vuosina vieraillut säännöllisesti kaksi muuta professoria. Nämä vierailevat professorit tekevät sekä tutkimusta että opettavat kulttuurihistorian erikoiskursseja.

Skotlantilaisesta Glasgow’n yliopistosta on Turussa 2000-luvun alusta saakka vieraillut professori Martin Cloonan. Populaarimusiikin tutkija Cloonan oli IIPC:n vierailevana professorina myös vuonna 2016 ja opetti kursseja populaarikulttuurin kulttuurihistoriasta. Toinen kulttuurihistorian vieraileva professori on Britannian historian emeritaprofessori Deborah Simonton University of Southern Denmarkista. Simonton johtaa tutkijaverkostoa Gender in European Town, johon kuuluu myös moni turkulainen historioitsija. Hän tutkii pääasiassa sukupuoleen ja vallankäyttöön liittyviä teemoja.

Konferensseja, aineistonkeruuta ja opiskelijavaihtoja: oppiaineen ulkomaanmatkat

Lassi Ruutiainen & Paavo Oinonen

Oman alan tieteellisissä konferensseissa kiertäminen on oleellinen osa jokaisen tutkijan työtä. Erityisesti kansainväliset konferenssit ovat erinomaisia paikkoja tutustua uuteen tutkimukseen ja luoda omia verkostoja ja yhteyksiä. Myös opiskelijavaihdot rakentavat kontakteja ympäri maailmaa jo uran varhaisessa vaiheessa.

Tyypillinen konferenssi muodostuu muutamasta konferenssin teeman mukaan valitusta keynote-luennosta ja suuremmasta määrästä työryhmiä tai -pajoja, joiden osallistujat pitävät omia, lyhempiä puheenvuorojaan. Keynote-luentojen on tarkoitus kuvata konferenssin aihetta mahdollisimman terävästi ja niissä esiintyykin usein alan tunnetuimpia tutkijoita. Toisin kuin keynote-luentoja, työryhmiä on erityisesti suuremmissa konferensseissa useita kerrallaan, eikä osallistujien ole tarkoitus osallistua kuin osaan niistä. Usein konferenssiesitelmät julkaistaan jälkikäteen omissa tieteellisissä julkaisuissaan.

Vuonna 2016 Turusta suurin joukko tutkijoita vieraili Kansainväli-

Professori Jonas Liliequist pitää keynote-luentojaan ISCH:n vuoden 2016 konferenssissa Triestessä.

© Hannu Salmi

© Otto Latva

Kulttuurihistorian jatko-opiskelija Otto Latva oli kesällä 2016 aineistonkeruumat-
kalla Nantucketissa Yhdysvalloissa. Kuvassa paikallinen hautausmaa.

sen kulttuurihistorian seuran ISCH:n vuosikonferenssissa. Vuoden 2016 konferenssi järjestettiin 18.–22.6. Triestessä, Italian rajalla. Tällä kertaa teemana oli sukupuoli ja sukupolvet, joista keskusteliin neljässä keynote-luennossa ja lukuisissa työryhmissä. Turusta konferenssiin osallistuivat Hannu Salmi, Jukka Sarjala, Niina Lehmusjärvi, Noora Kallioniemi, Liisa Lulu ja Bolivia Erazo.

Turkulaiset kulttuurihistorioitsijat matkustivat vuoden 2016 aikana myös muihin suuriin ulkomaisiin konferensseihin. Asko Nivala vieraili Romantiikan tutkimuksen kansainvälisessä konferenssissa ICR:ssä Yhdysvalloissa lokakuussa. Colorado Springsissä järjestetyn konferenssin teemana oli Halloweenin aikaan sopien romantiikan pimeä puoli. Hannu Salmi puolestaan kävi Saksan tutkimuksen yhdistyksen GSA:n massiivi-

sessä 1500 osallistujan konferenssissa San Diegossa Kaliforniassa syys-lokakuun taitteessa. Myös Euroopan populaarikulttuurin tutkimuksen yhdistyksen EPCA:n EUROPOP 2016 konferenssiin osallistui moni turkulainen. Dosentti Kari Kallioniemi piti myös yhden EUROPOP:n keynote-luennoista otsikolla ”Englishness, Pop and Post-War Britain”.

Konferenssien ja tutkijavaihtojen lisäksi kolmas tutkimuksellinen syy ulkomaanmatkoihin on aineistojen kerääminen. Vuosittain useat kulttuurihistorian tutkijat viettävät pidempiä tai lyhempiä jaksoja kirjastoissa ja arkistoissa ympäri maailmaa saadakseen uutta aineistoa tutkimuksen tekemiseen. Vaikka valtavat digitoidut aineistokokoelmat mahdollistavat arkistotyön usein myös kotoa käsin, monia aineistoja ei pysty käyttämään kuin paikanpäällä vieraillemalla. Aineis-

tonkeruumatkoja varten myönnetään usein myös erillisiä apurahoja.

Myös opiskelijoille on tarjolla mahdollisuuksia vaihtojaksoihin ulkomailta. Kulttuurihistorialla ja muilla historia-aineilla on yhteistyösopimuksia monien eurooppalaisten yliopistojen kanssa. Tämä mahdollistaa helpon vaihtoon lähtemisen useisiin eri paikkoihin. EU:n ylläpitämä Erasmus-ohjelma on suurin eurooppalainen opiskelijavaihtoja järjestävä taho, mutta vaihtoon lähtö onnistuu myös muiden organisaatioiden kautta. Esimerkiksi Pohjoismaiden ministerineuvoston ylläpitämä Nordplus-ohjelma järjestää vaihtoja Pohjoismaissa ja Baltiassa. Vaihtoon voi lähteä myös Euroopan ulkopuolelle.

Taloudellisesti vaihto-opiskelu voi olla järkevämpää kuin koko tutkinnon suorittaminen ulkomailta. Tämä johtuu pääasiassa siitä, että vaihto-opiskelijoiden ei tarvitse maksaa kohdeyliopiston lukukausimaksuja, jotka ovat käytössä useissa Euroopan maissa. Kulttuurihistorian opiskelijoita käy vuosittain vaihdossa kymmenkunta.

Kulttuurihistoria on äskettäin uudistanut oman opiskelija- ja opettajavaihtosopimuksensa skotlantilaisen Glasgow'n yliopiston kanssa. Opiskelijavaihtojen lisäksi Glasgow'n yliopiston kanssa on ollut myös paljon henki-

lökunnan yhteistyöprojekteja.

Historia-aineiden uusin Erasmus-kohde on Bath Spa -yliopiston historian oppiaine. Lounais-Englannissa sijaitseva roomalaisten perustama Bath on 80 000 asukkaan kaupunki, joka tunnetaan erityisesti kylpylökulttuurista.

Kulttuurihistorian muita Erasmus-kohteita ovat muun muassa saksalainen Universität Siegen, espanjalaiset Universidad de Deusto Bilbassa ja Universidad Complutense de Madrid ja alankomaalainen Universiteit Utrecht. Kaikki kulttuurihistorian vaihtokohteet löytyvät oppiaineen verkkosivuilta. Tarkempia tietoja vaihtotietoja voi tiedustella yliopisto-opettaja Meri Heinoselta.

Oppiaineen ja humanistisen tiedekunnan kohteiden lisäksi yliopiston muillakin tiedekunnilla on opiskelijavaihtokohteita. Myös muiden oppiaineiden sopimuskohteisiin voi pyrkiä vaihtoon. Tiedot kaikista Turun yliopiston vaihto-ohjelmista ja -kohteista löytyvät kansainvälisten palveluiden internetsivuilta.

Lisätietoja opiskelijavaihtoista humanistisen tiedekunnan internet-sivuilla osoitteessa:

<http://www.utu.fi/fi/yksikot/hum/opiskelu/opinnot/kv/>

Kulttuurihistorian seura, ensimmäinen alan yhdistys Suomessa

Lassi Ruutiainen

Alkusysäys turkulaisen kulttuurihistorian seuran (KHS) perustamiselle nousi hauska ajatuksesta loppusyksyllä 2015 järjestetyn Litzen-luennon jatkoilla.

Vaikka ajatus ei aluksi ollutkaan vakaava, se otettiin innostuneesti vastaan. Osa kulttuurihistorian henkilökunnasta ryhtyi edistämään seuran perustamista. Toimintaa lähdettiin käynnistämään nopeasti, ja seura merkittiin yhdistysrekisteriin jo maaliskuussa 2016. Alussa ideoita ja suunnitelmia tulevasta alkoi kertyä nopeasti, mutta runsaamman julkisen toiminnan käynnistäminen sai odottaa vuoden 2017 taitteeseen. Seuran puheenjohtajana toimii akatemiaprofessori Hannu Salmi ja varapuheenjohtajana professori Marjo Kaartinen. Suomalainen järjestö edustaa kansainvälistä kulttuurihistorian seuraa International Society for Cultural Historya (ISCH).

KHS:n tavoitteena on edistää kulttuurihistorian tutkimuksen tunnettuutta ja toimia välittäjinä tieteellisen historiantutkimuksen ja suuren yleisön välillä. Koska tutkijoiden julkaisut on suunnattu tieteenalan sisälle, alan ammattilaisille, ilman välittävää kättä tutkijoiden työn seuraaminen on usein huomattavan hankalaa. Seuran

Kulttuuri- Historian seura

sihteeri Heta Lähdesmäki sanookin, että vaikka myös kulttuurihistorian oppiaine pyrkii lisäämään alan tunnettuutta, seura voi toimia julkisuudessa vapaammin. Seuran piirissä on mahdollista järjestää erilaista toimintaa ja ohjata se erilaiselle yleisölle kuin pääasiassa opetukseen ja tutkimukseen keskittyvässä oppiaineessa.

Vaikka seuran noin 50 jäsenestä ehdoton enemmistö on akateemisella uralla tai jollain lailla sidoksissa kulttuurihistorian oppiaineisiin joko Turussa tai Rovaniemellä, on sen

toimintaan osallistuminen ja jäsenyys kaikille avointa. Toisin kuin kansainvälinen ISCH, suomalainen KHS ei ole vain akateemiselle yhteisölle tarkoitettu yhdistys. Tulevaa toimintaa suunniteltaessa on haluttu tarjota ohjelmaa myös tavallisille historiasta kiinnostuneille, ei vain tutkijoille. Silti kulttuurihistoriallisen tutkimuksen korostaminen on oleellista seuralle.

”Yksi ajatus seuran toiminnassa on kertoa historiantutkimuksesta laajemmalle yleisölle, tehdä siitä helpommin saavutettavaa ja muotoilla sitä kiinnostaviin formaatteihin”, Lähdesmäki kertoo. Myös historian opiskelijat ovat tervetulleita seuran jäseniksi ja osallistumaan toimintaan.

Seuran toiminta

Konkreettista näkyvyyttä seura on kerännyt tyyppillisillä 2010-luvun keinoilla, Facebookia päivittämällä ja historia-aiheista blogia kirjoittamalla. Lisäksi seuran tiedotustiimi on painanut kasseja ja pinssejä taide- ja toimintatalo Vimmassa Turussa.

Tieteen popularisointitavoitteen hengessä seura suunnittelee ilmaisten yleisöluentosarjojen aloittamista. Ensimmäiset luennot on tarkoitus järjestää syksyllä 2017 Turun kaupunginosaviikkojen yhteydessä Turun pääkirjastossa.

Toinen tulevaisuuden suunnitelma on QR-koodeilla toimivien, tietoa oman lähiympäristön historias-

Turun Kirjakahvilassa 24.5.2017 pidetyissä KHS:n avajaisissa järjestettiin myös paneelikeskustelu kirjakahvilan historiasta. Paneeliin osallistuivat Silja Laine, Tapio Onnela, Topi Ruotsalainen ja Tom Linkinen. Puhheenjohtajana toimi Heta Lähdesmäki.

ta jakavien kuva-, ääni- ja tekstiaineistojen tekeminen. Niiden tarkoitus on tuoda historia selkeämmin arkisen ja jokapäiväisen ympäristön osaksi. Aineistot kiinnittävät huomion siihen, että historia ja menneisyys läpäisevät koko yhteiskunnan ja kaikki sen tilat. Ympäristö ei kehity tyhjiössä ja siihen jää aina joko tarkoitettuja tai tahattomia merkkejä menneestä. Tämän menneisyyden julkituomisen ja esiin nostamisen tarkoituksena on myös yleisen historiatietoisuuden lisääminen.

Vaikka kumpikin näistä suunnitelmista aiotaan käynnistää Turussa, Lähdesmäki korostaa, että pitkän aikavälin tavoitteena seuran toimintaa on tarkoitus levittää myös muualle Suomeen. Koska jäsenistöstä enemmistö ja kaikki hallituksen jäsenet kuitenkin ovat turkulaisia, tähän asti toimintaa on johdettu Sirkkalan kasarmilta Turusta.

Kolmas, eri tasolla vaikuttava suunnitelma on koulujen kulttuurihistorian opetukseen sopivien opetuspaikkien ja KHS:n pitämien oppituntien suunnittelu. Kulttuurihistorian opetuksen rooli on kaventunut viime vuosien opetussuunnitelmamuutoksissa, minkä vuoksi alan näkyvyyttä myös kouluissa halutaan parantaa. Tämä näkyvyyden väheneminen opetuksessa oli yksi syy myös seuran perusta-

misen taustalla. Kun julkinen huomio entisestään väheni, aktiiviselle kanavalle kulttuurihistorian pitämiseksi näkyvillä syntyi entistä selkeämpi tarve. Tulevassa toiminnassa halutaan korostaa uudenlaisia toimintatapoja, joiden toivotaan kiinnostavan myös koululaisia.

Julkaisut

Tähän mennessä näkyvin ja eniten työtä tuottanut KHS:n toiminnan muoto on ollut oman kirjasarjan, Capsa Historiaen, aloittaminen. Sarjassa on tarkoitus julkaista erilaisia lyhempiä, jopa pamflettimaisia kirjoituksia ja esimerkiksi kulttuurihistorian opiskelijoiden gradujen pohjalta työstettyjä kirjoja. Capsa Historiaessa julkaitavien kirjojen onkin tarkoitus olla kevyempiä ja helpommin lähestyttävää kuin esimerkiksi kulttuurihistorian oppiaineen vertaisarvioidun Cultural History -sarjan teokset.

Ensimmäinen kulttuurihistorian seuran julkaisema teos on Juha Isotalon *Herodotoksen ja Thukydideen ideaalit ja historiankirjoitus*, joka julkaistiin seuran virallisessa avajaistaapahtumassa toukokuussa 2017.

Lisätietoja Kulttuurihistorian seurasta yhdistyksen verkkosivuilla kulttuuri-historia.net.

International Society for Cultural History (ISCH).

Kansainvälinen kulttuurihistorian seura on vuodesta 2007 lähtien toiminut kulttuurihistorian tutkimusta tukeva tieteellinen yhdistys. Suomalainen kulttuurihistorian seura on ISCH:n tytäryhdistys. ISCH järjestää vuotuisia konferensseja ja se toimittaa sekä omaa tieteellistä aikakauslehteä, *Journal of the International Society of Cultural History*, että kirjasarjaa. Turkulaiset kulttuurihistorioitsijat ovat osallistuneet aktiivisesti sekä seuran toimintaan että hallintoon.

Suomen Historiallinen Seura (SHS)

Vuonna 1875 Helsingissä perustettu Suomen Historiallinen Seura on Suomen vanhin tieteellinen historiallinen yhdistys. Tätä nykyä seura organisoii tutkimushankkeita, jakaa apurahoja, järjestää erilaisia konferensseja ja seminaareja ja julkaisee yhteistyössä Historian Ystävien Liiton kanssa *Historiallista Aikakauskirjaa*, Suomen merkittävintä historia-alan tieteellistä aikakauslehteä. SHS edustaa Suomea kansainvälisessä historian tutkimuksen CISH-seurassa. Vaikka SHS on ensisijassa tieteellinen seura, sen perusjäsenyys on kaikille avoin.

Turun Historiallinen Yhdistys (THY)

THY on vuonna 1923 perustettu kaikille avoin seura, jonka tavoitteena on edistää historian tutkimusta ja historiatieteellistä harrastusta. Yhdistys julkaisee kahta vertaisarvioitua teossarjaa, jotka ovat *Historia Mirabilis* ja *Turun Historiallinen Arkisto*. Yhdistys järjestää myös julkisia tapahtumia ja avoimia luentosarjoja. Turun yliopiston historia-aineiden ainejärjestön Kritiikin jäsenet ovat automaattisesti myös THY:n jäseniä.

Jatko-opiskelijaelämää: Verkostoitumista ja ver- taistukea tohtorikoulutet- taville

Henna Karppinen-Kummunmäki &
Niina Lehmusjärvi

Tohtorikoulutettavat työskentelevät yliopistoyhteisössä palkattuina tutkijoina, apurahatutkijoina, opetushenkilökuntana, koordinaattoreina ja tutkimusapulaisina. Suurin osa työstään väitöskirjaansa ja käy samalla muualla töissä. Usein nämä erilaiset roolit ovat vieläpä limittein.

Tällainen monenkirjava joukko on helposti hajanainen, eikä heillä ole ajonejärjestöjä luomassa yhteyksiä kuten perustutkinto-opiskelijoilla. Se ei ole estänyt kulttuurihistorian tohtorikoulutettavia järjestämästä tapaamisista ja luomasta kontakteja yhdessä oman ja muiden yliopistojen tohtorikoulutettavien kanssa.

Vertaistuesta voimaa

Pohdittaessa tohtorikoulutettavien työhyvinvointia oppiaineen tutkijapäivillä huomattiin, että monet kokivat ulkopuolisuutta suhteessa oppiaineen työyhteisöön eivätkä tunteneet hyvin muita tutkijoita. Varsinkin aloittavat väitöskirjantekijät toivoivat opastusta oppiaineen omiin käytänteisiin tohtorior-

toriorhjelma Junon tarjoaman perehdytyksen lisäksi. Syntyi idea vertaisryhmän perustamisesta. Vertaisten kesken on helpompi kysyä kaikesta, myös niitä ”tyhmiä kysymyksiä”, sekä jakaa huolet ja onnistumiset.

Suvi-Sadetta Kaarakainen veti ryhmää sen alkuvaiheessa. Syksyllä 2015 hän ja Otto Latva järjestivät oppiaineen tohtorikoulutettaville Aikalassa tutustumisillanvieton, jossa nautittiin viinistä, herkuista ja lennokkaasta keskustelusta. Pääsiäisenä 2016 vastaavanlainen tapahtuma pidettiin kaikkien kolmen historian oppiaineen tohtorikoulutettaville. Jo aiemmin yhteiset pikkujoulut ovat tuoneet tohtorikoulutettavia vuosittain yhteen. Kulttuurihistorian piirissä tohtorikoulutettavat tapaavat säännöllisten tutkimuspäivien ”jatkoilla”. Toiminta on käynnistynyt myös sosiaalisen median puolella. Omalla Moodle-alueella saa apua esimerkiksi apurahahakemusten tekoon. Lisäksi Facebookissa on ryhmä *KH:n jatko-opiskelijat*.

Verkostoitumista valtakunnallisesti

Historiatieteiden valtakunnallisen tohtoriorhjelman loputtua historian tohtorikoulutettavia muualta Suomesta on voinut tavata lähinnä kansainvälisissä konferensseissa. Keväällä 2016 Valenciassa, Espanjassa tavanneet Helsingin ja Turun yliopistojen opiskelijat haaveilivat isommasta tapaamisesta Suomessa. Sen innoittamana

saman vuoden syyskuussa turkulaiset jatko-opiskelijat organisoivat Akateemiset sokkotreffit -tapahtuman, johon osallistui 20 historian tohtorikoulutettavaa Helsingin ja Turun yliopistoista.

Ensin treffeillä tutustuttiin Turun yliopiston kampukseen ja sen historiaan kiertokävelyllä. Lounaalla historia-aineiden professorit kertoivat Turun yliopiston historian tohtorikoulutuksesta ja opetuksesta. Iltapäivällä esittäytyivät historia-aineiden tutkimuskeskukset ja hankkeet. Osallistujat pääsivät pienryhmissä jakamaan kokemuksia tutkimuksen tekemisestä, kartoittamaan yhteisiä kiinnostuksen kohteita ja ideoimaan yhteistyömahdollisuuksia. Illanvietto järjestettiin Raatihuoneen kellarin tunnelmallisissa tiloissa.

Tapaamisessa perustettiin Facebookiin *Valtakunnallinen historian tohtorikoulutettavien kahvihuo-*

ne -ryhmä, jossa on tiedotettu mm. konferensseista ja työtilaisuuksista sekä keskusteltu aktiivisesti. Seuraava merkittävä tapaaminen, johon toivotaan tohtorikoulutettavia kaikkialta Suomesta, on syksyllä Turussa valtakunnallisten Historiantutkimuspäivien yhteydessä.

Jatkuminen tärkeää

Yhteiset tapaamiset ovat saaneet innostuneen vastaanoton ja niitä halettaisiin lisää. Ongelmana on luonnollisesti se, että aikaa järjestelyihin on kaikilla niukasti. Mutta koska kontaktit ja yhteistyö ovat tärkeitä myös tulevan tutkimuksen kannalta, jo tohtorikoulutuksessa yhteisöllisyyteen ja yhteydenpitoon olisi syytä panostaa. Puitteiden ei tarvitse olla suuret: tärkeintä on yhteinen tila ja jaettu innostus historiantutkimukseen.

Luovuus ja kirjoittaminen kulttuurihistorioitsijan voimavarana

Maarit Leskelä-Kärki

Kirjoittaminen on historioitsijan työn ytimessä. Historiaa kirjoitetaan tieteellisten tutkimusten lisäksi monilla muilla foorumeilla, ja siksi myös kulttuurihistorian opinnoissa kiinnitetään erityistä huomiota kirjoittamisen taitoon, erilaisiin kirjallisen ilmaisun muotoihin ja kirjoittamisen prosessiin.

Historia on läsnä kulttuurissamme monin tavoin: taideteoksissa, populaarikulttuurissa, poliittisissa keskusteluissa, kirjallisuudessa, rakennetussa ympäristössä. Kulttuurihistorioitsijaksi valmistuvan on tärkeää osata käyttää kieltä elävästi ja luovasti sekä käyttää erilaisia kirjoittamisen muotoja myös historiallisen tiedon levittämiseen.

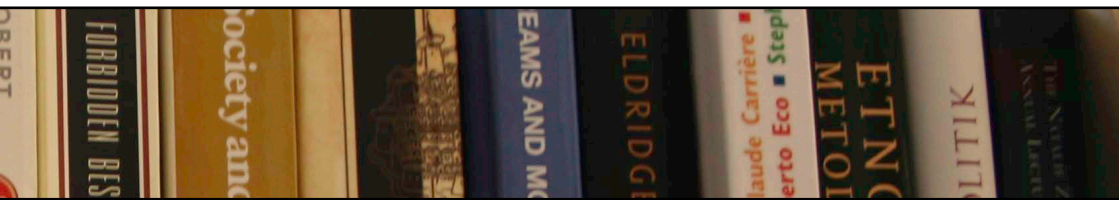
Eräässä haastattelussa japanilainen elokuvaohjaaja Akira Kurosawa pohtii kirjoittamisen merkitystä, kun häntä pyydetään antamaan ohjeita nuorille elokuvaohjaajille. Kurosawalle elokuvan tekemisen ydin on kirjoittaminen, mikä vaatii käsityöläisyyttä, pitkäjänteisyyttä ja kärsivällisyyttä. Kurosawa puhuu aikansa nuorten haluttomuudesta tarttua kirjoittamisen pitkävetaiseen, vaikeaan tehtävään: asetella sanoja paperille toisensa perään päivästä toiseen. Kirjoittamisen ytimessä on kuitenkin juuri tämä:

valmius arkiseen työhön yksittäisten sanojen kanssa. Kirjoittamisesta täytyy tulla toinen luonto, ja kirjoittaessa täytyy sietää myös keskeneräisyyttä – huipulle ei pääse ennen kuin on jaksanut kiivetä vuoren ylös. Kurosawa korostaa myös lukemisen merkitystä, ja hän painottaa klassikkojen tuntevista. Luovuus vaatii varantoja, ja luominen syntyy siitä muistista, jota kerrytämme itseemme.

Vaikka Kurosawa onkin luovan työskentelyn mestari ja opastaa elokuvaohjaajia, hänen neuvonsa sopivat hyvin myös kulttuurihistorioitsijalle. Kirjoittaminen on keskeinen osa niin opintoja kuin monen historiasta valmistuneen työnkuva.

Opintojen aikana erityisesti aineopintojen Kulttuurihistorian kirjoittaminen -kursilla syvennyttään erilaisiin kirjoittamisen tapoihin lehdistötiedotteista historiaautisiin, kirja-arvosteluihin ja esseisiin. Kurssi mahdollistaa myös hyvin käytännönläheisen työskentelyn kirjoittamisen parissa: jokainen pohtii omaa suhdettaan kirjoittamiseen ja osallistuu temaattisiin työpajoihin, joissa harjoitellaan eri kirjoittamisen lajeja. Myöhemmin kandiseminaarissa kirjoittamiseen perehdyttään erityisesti tieteellisen kirjoittamisen näkökulmasta ja opetel-

laan tieteellisen tutkielman tekemistä unohtamatta luovuuden merkitystä. Syventävissä opinnoissa kirjoittaminen on esillä erityisesti gradun kautta.

Kulttuurihistoriaa opiskelemaan tulevan on siis hyvä varautua erilaisiin kirjoitustöihin ja harjoitella erilaisten tekstien kirjoittamista. Kirjoittamiseen ryhtyessä voi vaikka ajatella kirjallisuudentutkija ja kirjailija Merete Mazzarellan neuvoja:

”Ei pidä pelätä että kirjoittaa huonosti. Parhaan neuvon, mikä minulla on kirjoittamiseen antaa, annan jo nyt: on ajateltava, että huonokin teksti on aina parempi kuin ei tekstiä ollenkaan. Huono teksti on lähtökohta, mutta jos teksti puuttuu, ei ole mitään. Tottumaton kirjoittaja saattaa kuvitella, että ensin mietitään mitä halutaan kirjoittaa, niin että se on valmiina päässä ennen kirjoittamista, mutta oikeastaan ei voi tietää mitä ajattelee ennen kuin alkaa kirjoittaa, sillä kirjoittaessaan ajattelee.”

Kirjoittaminen on toki erilainen prosessi eri ihmisille, sillä jokaisella on oma tapansa luoda tekstiä. Itse olen taipuvainen ajattelemaan kuten Mazzarella. Kirjoittaminen voi nimittäin itsessään olla keksimisen ja

analyysin metodi. Kirjoittamalla työstämme ajatteluamme, argumenttejamme, tulkintojamme – siksi on tärkeää uskaltaa tarttua kynään tai asettaa sormensa näppäimistölle, vaikka teksti olisikin vain ajatuksia, sirpaleita, keskeneräistä, ehkä omasta mielestä jopa huonoa. Tärkeintä on kirjoittaa, antaa tekstin tulla, vaikka fragmentteina, toisiinsa liittymättöminä palasina – vähitellen niiden äärellä alkaa muoutoutua ajatus, lyhyet lauseet alkavat saada lihaa ympärillensä ja tulkinnat alkavat kirkastua.

Yhtä tärkeää kuin kirjoittaa on myös ajatella lukemista, kuten Kurosawa sanoo. Historiankirjoituksen ainekset ovat paitsi lähdeaineistossamme, myös toisten ihmisten teoksissa, tutkimuksissa ja kirjoituksissa. Myös kaunokirjallisuus voi toimia luovana väylänä vähintäänkin inspiraatioon, joskus myös tieteellisten tulkintojen kirkastamiseen. Lukeminen avaa näkymiä uudenslaisiin mahdollisuuksiin, mutta myös sen ymmärtämiseen, mihin omat kirjoituksemme pohjaavat. Tradition tunteminen ei vähennä ajatustemme omintakeisuutta, vaan pikemminkin vain vahvistaa sitä. Kirjoitus ei koskaan synny tyhjästä.

Kirjat

Marjo Kaartinen, Hannu Salmi & Marja Tuominen: *Maamme. Itsenäisen Suomen kulttuurihistoria*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2016.

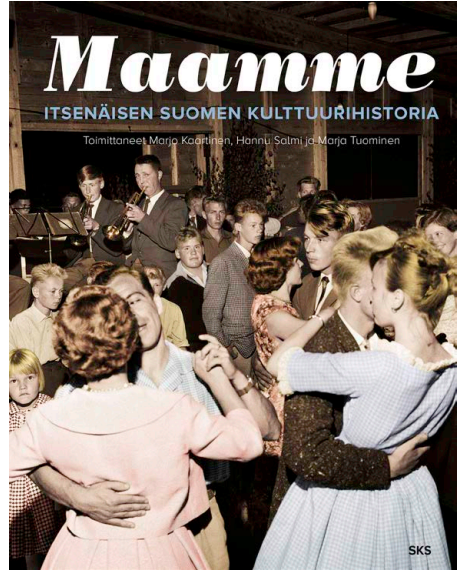
Marjo Kaartinen

Maamme. Itsenäisen Suomen kulttuurihistoria on oppiaineen väen monivuotisen yhteistyön tulos. Kirjoittajina oli myös Oulun yliopiston ja Lapin yliopiston tutkijoita. Teos pääsi Tietokirjallisuuden Finlandia -ehdokkaaksi. Kirjoittajat – kaikkiaan 27 henkeä – on syystäkin ylpeä saavutuksesta.

Työtä tehtiin valtavasti ja koukuksia oli lukemattomia määriä. Vaikka teos syntyi kustantajan ehdotuksesta, suunnittelimme kirjan sisällöt pitkälti omin voimin kuvitusta myöten.

Hanke lähti liikkeelle vuosikymmenen alkupuolella oppiaineen parissa käydyistä keskusteluista, jo paljon ennen kuin kustantaja otti yhteyttä. Ajattelimme, että itsenäisen Suomen satavuotispäivän lähestyessä meidän oli mietittävä, mitä me kulttuurihistorioitsijoina voisimme tuoda satavuotiskeskusteluihin ja Suomen historian muistamiseen. Arvelimme, että juhlahumussa on paljon vakaata ja perinteistä, sotien muistamista, yhteiskunnan kehityksen analyysiä.

Katsoimme, että vahvuutemme on meidännäköisessämme kulttuurihistoriassa. Tämän vuoksi kirjassa ei painotu kulttuurin ”ylärakenne”, tiede, taide, koulutus tai uskonto,

vaikka nämä tietenkin ovat keskeinen osa suomalaisuuden rakentumista. Katsoimme, että näiden tarinat on oivallisesti kirjoitettu jo aiemmissa suurteoksissa ja kokonaisuutuksissa. Meistä oli olennaista, että itsenäisyyttä analysoitaisiin myös tunneyhteisöjen tasolla. Halusimme pohtia itsenäisyyttä ja jopa itsenäisyyspäivää sinänsä: mitä se on suomalaisille merkinnyt? Entä ulkосуomalaiselle? Onko itsenäisyyspäivä muutakin kuin kansakunnan kerman Linnan juhlien pukujen arviointia? Halusimme miettiä, mitä muuta kuin sodat olisi syytä nostaa

esiin kansakuntaa muokkaaviksi tekijöiksi.

Teoksen ensimmäinen päälu-ku, ”Tunteva yhteisö”, fokusoituu itse-näisyyden raadollisen alun jälkeisiin aikoihin ja pohtii niin gramofonikuu-metta kuin urheilukansan syntyäkin. Toinen luku ”Menetetty maa, uusi elä-mä” tarkastelee sotien jälkeistä uutta Suomea ja viimeinen luku, ”Vallaton

kansa”, katsoo hyvinvointi-Suomen kansaa, joka ei aina totellut, mutta joka myös koki jääneensä vallasta paitsi.

Maamme-kirja osoittaa, miten itsenäinen suomalainen on rakentanut elämäänsä myös Berlusconi-pitsoista, lavatansseista, missikisoista, kotiseu-tuaatteesta ja korpikuusen kyynelistä.

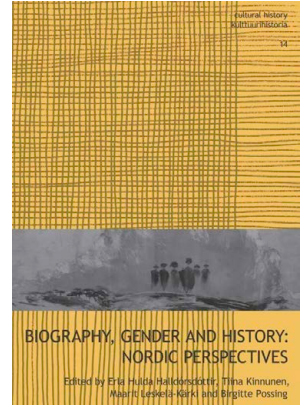
Kari Kallioniemi: *Englishness, Pop and Post War-Britain*. Intellect Ltd., 2016.

Kari Kallioniemen *Englishness, Pop and Post-War Britain* on IIPC:n ja Intellectin yhteisen Studies on Popular Culture -sarjan viides teos. Se käsittelee toisen maailmansodan jälkeisen ajan Britannian populaarimusiikin historiaa ja kysyy, miten englantilaiset ja britit kuvittelivat, ymmärsivät ja konstruoivat kansallista minäkuvaansa popmusiikin avulla. Kirja pohtii, miten tämä tapahtui erityisten musiikkilajien kautta (punk, reggae, psykedelia, jazz, rock, Britpop) ja miten tietyt artistit (David Bowie, Morrissey) edustivat ideaa englantilaisuudesta.

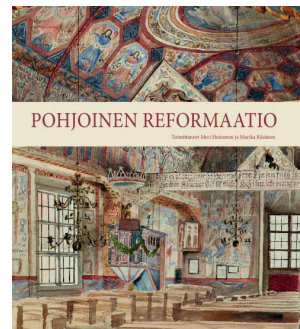
Elra Hulda Halldórsdóttir, Tiina Kinnunen, Maarit Leskelä-Kärki & Birgitte Possing (toim.): *Biography, Gender and History: Nordic Perspectives*. Cultural History — Kultuurihistoria 14, 2016.

Muutaman viime vuosikymmenen aikana pohjoismainen historiantutkimus on kiinnostunut entistä enemmän biografoista ja biografisesta tutkimuksesta. Erla Hulda Halldórsdóttirin ja muiden toimittama artikkelikokoelma *Biography, Gender and History* on kulttuurihistorian oppiaineen oman kirjasarjan 14. osa. Teos rakentaa uutta teoreettista keskustelua biografisesta tutkimuksesta historian tutkimuksen metodina. Kirjan osat jakautuvat sukupuolen, kontekstin ja relationaalisuuden ympärille. Näistä teemoista artikkeleja on kirjoittanut laaja pohjoismainen historioitsijoiden joukko.

Meri Heinonen & Marika Räsänen (toim.): *Pohjoinen reformaatio*. Turun Historiallinen Arkisto 68, 2016.

TUCEMEMS:n ja Turun Historiallisen Yhdistyksen yhteistyössä julkaisema Pohjoinen reformaatio on reformaation 500. merkkipuoden kunniaksi kirjoitettu laajalle yleisölle suunnattu tietokirja. Se käsittelee koko Eurooppaa ravistelleen reformaation etenemistä ja vaikutusta Ruotsin valtakunnan itäosassa, nykyisen Suomen alueella. Kirjan artikkeleissa käsitellään lukuisia teemoja kirkon hallinnon ja kaupunkikuvan muutosten väliltä. Kirjoittajina on laaja joukko historian, arkeologian, taidehistorian ja kielitieteen tutkijoita.

Tutkimushankkeet

Kari Kallioniemi & Marjo Kaartinen

Kulttuurihistorian oppiaineessa on käynnissä ja suunnittelun alla useita tutkimushankkeita. Olemme mukana myös muista oppiaineista käsin koodinoiduissa hankkeissa. Tässä mainitut hankkeet rakentuvat ulkopuolisen rahoituksen varaan; rahoittajat ovat Suomen Akatemian lisäksi eri säätiöt. Viime vuosina rahoitushakuja on kohdistettu myös Euroopan Unionin tavoiteohjelmien hakuihin (esim. Horizon), mutta tuloksia tällä alueella vielä odotellaan. Tavoitteena on, että oppiaineessa toimisi jatkuvasti useita hankkeita, jotka tuottaisivat eri uravaiheissa oleville tutkijoille työskentelymahdollisuuksia.

Oppiaineessa tällä hetkellä aktiivisesti toimivista hankkeista nousee voimallisesti esiin digitaalinen humanismi, jonka alalta olevia hankkeita on rahoitettu useita. Hannu Salmen akatemiaprofessori-hanke *Viral Culture in Early Nineteenth-Century Europe* (2017–2021) tutkii tapoja, joilla kulttuurinen informaatio levisi 1800-luvun Euroopassa esimerkiksi lehdistön välityksellä. Millaiset ideat, teemat – tai jopa yksittäisten aikakauden kuuluisuuksien (esim. pianisti-säveltäjä Franz Liszt) maine – levisivät Euroopan ja maailman ympäri ja miten tämä vaikutti ihmisten käsityksiin länsimaisesta kulttuurista, ovat hankkeen keskeisiä kysymyksiä.

Samaan teemaan liittyen professori Salmi on mukana myös kansainvälisen Trans-Atlantic Platform for the Social Sciences and Humanities -organisaation *Digging into Data Challenge* -hankkeessa. Projekti *Oceanic Exchanges: Tracing Global Information Networks in Historical Newspaper Repositories, 1840–1914* menestyi haussa, ja Salmen projektin osalta sitä rahoittaa Suomen Akatemia. Hanke seuraa tiedonkulun kulttuurista liikumista eri maanosien välillä.

Suomen Akatemian Digitaaliset ihmistieteet -akatemiaohjelmassa (2016–2019) tuli rahoitetuksi kaksi kulttuurihistoriasta johdettua konsortiota. Professori Salmen johtama *Computational History and Transformation of Public Discourse in Finland, 1640–1910* on yhdessä Suomen kansalliskirjaston, Turun Yliopiston tietojenkäsittelylaitoksen ja Helsingin yliopiston humanistisen tiedekunnan kanssa toteutettava konsortio. Hanke pyrkii digitaalisen tekstilouhinnan avulla selvittämään, miten suomalainen julkinen keskustelu muuttui ja kehittyi lähteenään kaikki ennen vuotta 1910 ilmestyneet digitoidut suomalaiset sanomalehdet.

Toinen akatemiaohjelmassa rahoitusta saanut hanke on professori Marjo Kaartisen johtama konsortio *Profiling Premodern Authors*, joka toteutetaan yhdessä Turun Yliopiston tietojenkäsittelylaitoksen kanssa. Hankkeessa selvitetään koneoppimi-

sen avulla ratkaisemattomia kysymyksiä siitä, ketkä oikein olivat klassisten ja keskiaikaisten latinankielisten tekstien mysteereiksi jääneitä tekijöitä ja avataan uusia metodologisia mahdollisuuksia tarkastella vanhoja ja haastavia tekstimuotoja digitaalisten ihmistieteiden keinoin.

Marjo Kaartinen johtaa Suomen Kulttuurirahaston myöntämää Argumenta-hanketta *Vihan pitkät jäljet*. Tämä SKR:n rahoitusmuoto tähtää rahoittamaan hankkeita, joiden ”tarkoitus on luoda edellytykset kestävien argumenttien löytämiseksi merkittävien tutkimusaiheiden avoimiin kysymyksiin”. Poikkeuksellisesti hanke ei fokusoidukaan varsinaisen tutkimuksen tekemiseen, vaan kriittiseen tieteelliseen keskusteluun ja sen tulosten tuomiseen erilaisten toimijoiden käyttöön. *Vihan pitkät jäljet pohtii* sitä, mikä menneiden aikojen konflikteissa ja vainoissa on ollut puheen ja tekojen suhde ja sitä, mitä tästä voitaisiin oppia.

FT Marika Räsänen johtaa Koneen säätiön rahoittamaan projektia *Näe, kuule, tunne, koe. Moniaistinen kokemuksellisuus Tuomas Akvinolaisen muistojuhlissa*. Hanke on monitieteinen ja siinä on mukana myös vahva taiteellinen elementti. Hankkeen tarkoitus on pohtia aistimellisuuden

merkitystä keskiaikaisessa Tuomas Akvinolaisen pyhimyskultissa. Erityisen paino tutkimuksessa on musiikin analysoinnissa. Hankkeessa onkin mukana keskiaikaisen kirkkolaulun asiantuntijoita ja myös sen laulajia. Hanke on paitsi levyttänyt, myös pitänyt runsaasti konsertteja.

Dosentti Kari Kallioniemi johtaa Koneen säätiön rahoittamaa projektia *Thatcherism, Popular Culture and the 1980s*. Projektissa on analysoitu Britannian ensimmäisen naispääministerin ja hänen edustamansa ideologian vaikutusta 1980-luvun populaarikulttuuriin ja media-ilmastoon sekä thatcherismin perinnön näkymistä kylmän sodan ajan jälkeisessä populaarikulttuurissa. Konkreettisina kohteina ovat olleet 1980-luvun thatcherismiä heijastanut ja kommentoinut populaarimusiikki, televisiokomedia, elokuva sekä musiikki- ja kulttuuriteollisuus.

Oppiaineessa on lisäksi ollut suunnitteilla useampi tutkimusprojekti, kuten fasismin perintöä eurooppalaisessa populaarikulttuurissa analysoiva *Dark Heritage of War: The memory of the Second World War and the Fascination of Fascism in Popular Culture*, joiden toivotaan käynnistyvän lähiaikoina.

Tutkimuskeskukset

Lassi Ruutiainen

Kulttuurihistorioitsijat toimivat useissa monitieteisissä tutkimuskeskuksissa. Osa kulttuurihistoriaan läheisesti sidoksissa olevista keskuksista on toiminut jo kauan, mutta joukossa on myös uusia tulokkaita.

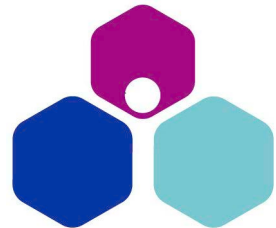
Centre for the Study of Storytelling, Experientiality and Memory (SELMA)

Kesällä 2015 perustettu SELMA on yleisen kirjallisuustieteen professori Hanna Meretojan ja kulttuurihistorian yliopistonlehtori Maarit Leskelä-Kärjen aloitteesta käynnistynyt monitieteinen tutkimuskeskus. SELMA tutkii tarinankerronnan, kokemuksellisuuden ja muistin välisiä keskinäisiä riippuvuussuhteita näkökulmista, joita useat toiminnassa mukana olevat humanistiset oppialat ja myös taiteilijat tuovat mukanaan. Keskukseen tarkoituksena on tuoda yhteen ja entisestään kehittää jo olemassa olevaa narratiivisuuden, kokemuksen ja kulttuurisen muistin käsitteiden ympärillä käytyä keskustelua. SELMA järjestää säännöllisesti avoimia seminaareja, symposiumeja ja muita tapahtumia.

Centre for the Study of Christian Cultures (CSCC)

CSCC on tuorein humanistisen tiedekunnan tutkimuskeskus, jonka toiminnassa kulttuurihistoria on mukana. Keskus kerää yhteen erilaisia humanistisia ja yhteiskuntatieteellisiä näkökulmia kristinuskon tutkimukseen ja pyrkii kehittämään yhteistyötä näiden välillä. Esimerkiksi politiikan, aatteiden, taiteiden, kulttuurin ja talouden suhteet kristinuskoon ovat kaikki CSCC:n tutkimusaiheita. CSCC:n virallinen avajaisseminaari järjestettiin 19.5.2017 Kirkkopäivillä Logomossa.

Turku Centre for Medieval and Early Modern Studies (TUCEMEMS)

TUCEMEMS tutkii esimodernia aikaa myöhäisantiikista aina 1700-luvulle saakka erilaisista historia-, kulttuuri- ja kielitieteellisistä näkökulmista. Tutkimuskeskus kerää yhteen useiden eri Turun yliopistossa toimivien aineiden tutkimusnäkökulmia ja tutkijoita ja luo heille mahdollisuuden uusien näkökulmien ymmärtämiseen. TUCEMEMS organisoii yhteistyötahojen kanssa vanhojen aikojen opintokokonaisuutta, joka käsittelee ajanjaksoa esihistoriasta uudelle ajalle saakka. Vanhojen aikojen opintokokonaisuus on vapaa sivuaine kaikille Turun yliopiston opiskelijoille.

The International Institute for Popular Culture (IIPC) ja The European Popular Culture Association (EPCA)

IIPC on monitieteinen populaarikulttuurin historiaan ja nykyilmiöihin keskittynyt tutkimusinstituutti, jota johdetaan osin kulttuurihistorian oppiaineesta. Instituutti on kansainvälinen keskus, jonka julkaisut, esitelmät, tutkijavierailut ja projektit edustavat mahdollisimman laajasti Turun yliopiston HKT-laitoksella tehtävää populaarikulttuurin tutkimusta. IIPC haluaa määritellä populaarikulttuurin tutkimuksen mahdollisimman laajasti ja kansainvälisesti. Sen toimintaan liittyy vahvasti myös eurooppalainen populaarikulttuurin tutkimusorganisaatio EPCA, jota johdetaan Turusta. Järjestö järjestää vuosittain ympäri Euroopan EUPOP-konferensseja, joihin toivotaan mukaan myös kulttuurihistoriasta kiinnostuneita opiskelijoita ja tutkijoita.

XXIV Litzen-luento

Lassi Ruutiainen

Vuonna 1993 kulttuurihistoria aloitti vuosittaisten Litzen-luentojen järjestämisen oppiaineen ensimmäisen professorin, Veikko Litzenin 60-vuotispäivän kunniaksi. Vuoden 2016 luenton piti 25.11. vapaa kirjoittaja Kaarina Hazard, otsikolla ”Julkinen puhe”.

Hazard on helsinkiläinen kirjailija, käsikirjoittaja ja näyttelijä. Hän esiintyy säännöllisesti television ajankohtaisohjelmissa, usein median ja julkisuuden kriitikkona. Myös Hazardin Litzen-luento käsitteli mediaan liittyviä teemoja, välillä hyvin kriittisellä otteella.

Median toimintasäännöt ja se, kuka ja miten saa näkyvyyttä ovat muuttuneet, olivat Hazardin luennon ytimessä. Luento kiersi puhujan omista lapsuuden mediakokemuksista Donald Trumpin vaalivoittoon ja uusiin, julkisen esiintymisen sääntöihin. Hazard esitti, että aiemmin hitaasti muuttuneet median säännöt ovat kokeneet erityisesti Trumpin, mutta myös muiden uudenlaisten esiintymistapojen edessä nopeita muutoksia. Arviointi siirtyy sisällöstä muotoon, uskottavuudesta tunteeseen. Tosiasiat voidaan siirtää sivuun tyylin tieltä. Valhe häviää vaikuttavuudelle.

Julkista keskustelua ei käydä pelkästään mediassa, vaan myös

tieteen piirissä. Tiedettä vastaan hyökätään ja sen uskottavuus asetetaan kyseenalaiseksi, Hazard sanoi. Tutkimuksesta ja tieteellisestä tiedosta välittämättä oleminen on yksi ilmeisin totuuden vääristelyn tai suoranaisen valehtelun muoto. Tutkimuksen sijaan toiminta halutaan perustaa omaan makuun, omaan kokemukseen. ”Tieteellinen maailmankuva on helposti särkyvä, ja se hajoaa, jos sitä ei vaali”, Hazard jatkoi.

Nykypäivän maailma, jossa kaikki halukkaat, pääsevät esiin, on muuttuneen julkisen puheen toinen puoli. Enää mediaa ei hallitse yksi kupla, jossa kuuluu yksi ääni. Julkisen keskustelun taustalla ei enää välttämättä ole ajatusta tiedon välittämisestä, Hazard väitti. Ilman toimittajien ja myös tutkijoiden näkemystä ja halua puolustaa tietoa ja omaa kantaansa julkinen puhe voi todella siirtyä totuuden jälkeiseen aikaan.

Syksyn 2017 tapahtumia

Opiskelu

28.8. klo 10–12 ja 14–16

Kulttuurihistorian ja historian perusopinnot alkavat

29.8. klo 14–16

Historian uusien opiskelijoiden orientaatioluento

29.8. klo 16–

Uusien opiskelijoiden grillijuhlat, Sirkkala

Väitökset

9.9.

Anu Salmela: *Kuolemantekoja. Nais-ten itsemurhat 1800-luvun jälkipuolen tuomioistuinprosesseissa.*

Vastaväittäjänä professori Pirjo Markkola Tampereen yliopistosta.

29.9.

Helena Lindsten: *”Olkaa nyt hyvä ja ottakaa. Pankaa sekaan ja kastakaa” Kahvinjuonti suomalaisten maaseutukotien arjessa ja juhlassa 1920-luvulta 1960-luvun lopulle.*

Vastaväittäjänä professori Visa Heinonen Helsingin yliopistosta.

Historiantutkimuksen päivät

19.–21.10.

Neljännet valtakunnalliset historian-tutkimuksen päivät järjestetään Turun yliopiston Åbo Akademin ja Suomen Historiallisen Seuran yhteistyönä. Päivät koostuvat noin 90 työryhmästä, kolmesta key note -luennosta ja muusta oheisohjelmasta.

XXV Litzen-luento

1.12.

Oppiaineen ensimmäisen professorin kunniaksi järjestetyn luennon pitää arkkipiispa Kari Mäkinen.

Seminaarit ja luennot

19.9.

TUCEMEMS:n seminaari Kertomusten keskiaika. Monitieteinen seminaari keskiaikaisesta kirjallisuudesta ja sen nykyaikaisesta käytöstä.

TUCEMEMS:n julkinen luentosarja Kirkko keskellä muutosta. Reformaation vaikutukset kulttuuriin ja kirkkoon. Klo 17.00–18.30 Tuomiokirkossa.

18.9.

Professori Jyrki Knuutila: Reformaatio ja liturgiset muutokset Turun tuomiokirkossa.

30.10.

FT Sonja Hukantaival: Kätketyt taikaesineet – Reformaatioajan kansanuskoa arkeologian silmin.

20.11.

Dosentti Raisa Toivo.

26.9.2017 klo 17.00–18.30

SELMA:n ja Turun filharmonisen orkesterin Change 2017 -sarjaan kuuluva luento Trauma, muisti ja taide – kohtaamisen tiloja. Satyagraha. Turun pääkirjasto, tietotori

17.10

SELMA:n Hannah Arendt -workshop. Vieraileva professori Maria Tamboukou (University of East London) pitää luennon otsikolla: ”Who are you?” Narrative traces of uniqueness and plurality

Kulttuurihistoria
Kaivokatu 13,
Historicum III kerros
Sirkkalan kasarmi
20014

Toimisto: Erja Aarnio
+358 2 333 5232

www.utu.fi/kulttuurihistoria/

kulttuurihistoria.wordpress.com/

twitter.com/kulthist/

facebook.com/Kulttuurihistoria-Turun-yliopisto-112339585489588/